

BH 435-34031

Kodo-laste
Raamat.

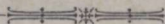

I. 3705.

Kodolaste raamat.

Kolmas trükk.

Jurjewi'n (Tartu).

Trükitü R. Mattiesen'i mann.

1901.

Дозволено Цензурою. — Юрьевъ, 4-го Января 1901 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

43170

I. Raamatu tähe.

Suurde nink väikeste raamatu tähti järg.

A	B	(C)	D	E	(F)	G	
a	b	(c)	d	e	(f)	g	
H	I	J	K	L	M	N	O
h	i	j	k	l	m	n	o
P	(Q)	R	S	T	U	(V)	
p	(q)	r	s	t	u	(v)	
	W	(X	Y	Z)			
	w	(x	y	z)			

A. Väikese tähe.

1. Säälega tähe.

1.

i ü u e

u ü i e i ü e u i e ü e ü e i u ü i e u

i, u, ü, e

2.

o õ ö a ä

a i o e õ u ü a e u o õ u e õ ä i õ ü a o

a, õ, ö, a, ä

3.

2. Käte häälelise.

a u au, a i ai, e a ea, a e ae, e i ei,
õ i õi, õ u õu, i u iu, ä i äi, o e oe,
o i oi, u i ui, ä ü äü, au, ui, õi, ea, iu,
õu, äü, oi, ai, ae, äi, ei, oe.

3. Sääletä tähe.

4.

II

an, en, in, un, än, ün, õn, on, õn, ain, ein, oin,

aun, na, ne, ni, nu, nã, nũ, nõ, no, nõ, nai, nei,
nõi, nõu, noi.

n

5.

m

am, äm, om, um, üm, em, am, im, õm, um,
õm, ma, mi, mo, mu, mō, õm, mõ, mui, am,
aim, em, me.

m

6.

r

ir, ür, ör, or, är, ar, ör, er, ri, ro, rō, rä, ra,
aur, rõi, aer, air, rau, rãi.

r

7.

w

wa, wã, we, wo, wō, wõ, wu, wi, wau, wõu, wei,
aw, äw, iw, wãü, wai.

w

8. **I**

il, ül, ol, öl, al, öl, el, äl, le, lei, li, löi, lu,
lau, la, lü, lo.

9. **B**

bi, bo, bö, äb, ab, be, ob, ub, bu, ib, bö, bü, aib, böi.

10.

D

di, de, du, dü, dau, döi, do, eid, aud, öd, aid,
ad, dä, od, id.

11.

T

ta, tä, te, tö, to, tu, tü, ti, tō, tau, tei, it, üt,
ut, et, at, ot, ät, öt, üt, öt, it.

12.

f

af, fa, of, fo, uf, fu, if, fi, fau, fōi, öf, if.

f

13.

j

ja, ji, jō, jau, jōu, jāi, jōi, jo, jā, jü.

j

14.

g

ga, gi, gu, aug, ðig, og, ug, ge, go, ag.

g

15.

p

ap, pa, äp, pä, ip, pi, op, po, up, pu, pü, pau,
pai, aip, pōi.

p

z

iz, zi, üz, zü, uz, zu, ez, ze, zan, zo, zö, oz, zä,
zin, zo, zö.

z

16.

f, s

fa, fä, fi, as, if, us, üf, aus, fdi, ais, os, fō, fai,
es, fo, is, af, of, fu.

f, s

h

ih, he, ha, eh, ah, hü, hō, hai, hōu, ho, hu, häü,
hoi, oh, hōi.

h

17. fuff, luff, noff, woff, täff, päff, paff, laff,
will, lill, full, lell, tall, wall, fell, famm, fumm,
womm, lömm, pimmm, pammm, pummm, fann, wann,

punn, jonn, sönn, fonn, napp, fäpp, fupp, fepp, nipp,
supp, fapp, narr, pörr, hür, turr, wurr, fass, toß,
miß, päß, püß, hufß, hütt, rätt, pott, rutt, jutt, mutt.

i, u, n, uni

fos om mo fepp, ta om fupp, täll om nupp, tamm om
piff, full om tiff, mull om wett, fass om hall, mull om
pill, full om lill, täll om full, pull om hull, lipp om piff,
kell om fipp, mull om küll, full om fall, toll om wöll.

m, m, m, minu

18. lau, lauf, fau, faup, pai, paif, ai, aig, wai,
waif, pae, pael, fael, aol, waol, waop, raop, jaol,
fäü, fäüp, täü, täüp, näi, fäif, näe, fäe, mäel, fäel,
näol, fäol, eal, weal, ei, meil, teil, neil, reis, peol,
teol, seo, seol, fiud, liud, piu, pau, tiu, tau, oa,
poa, soa, foal, oal, soel, toel, loep, poig, loid, noid,
foit, pöud, jöud, nöud, löüd, föüt, wöid, jöi, töi,
wöip, söit, ui, nui, tuim, puid, muid, suif, luif.

l, l, l, luum

liud om lai, fiud om loid, full om toit, fiin om
häid päid, mull om laud, fas om hoid, täll om loid,

lõim, kas sa sait wõid, kas näit meid, ma näi teid,
luit laul, kas näug, full om haug, pois tõi puid,
kes mõi wõid.

u, u, u, uin

19. maal, raam, saan, faas, saag, saak, taat,
laat, peel, mees, teep, weer, feel, leef, piim, piin,
nii, wii, nitt, hiir, poon, foon, pool, tool, loot,
poot, foof, fool, hool, huul, fuu, luu, luud, juut,
nuut, pää, sääl, lään, jään, mõön, lõök, sõök, rööw,
küür, süüd, nüüd, hääl om hää, rööm om suur,
nõör om ſiin, müür om suur, keel om suun, foor
om puul, fuur om tuul.

e, e, e, enne

20. fat=ma, wõt=ma, jät=mä, toit=ma, heit=mä,
lõud=mä, fäu=mä, hoit=ma, nõid=ma, jõud=ma,
faiw=ma, haud=ma, wõi=ma, tap=ma, fak=ma, fais=ma,
reis=mä, täüt=mä, kõüt=mä, wõid=wa, tut=wa, sõb=ra,
tät=rä, tüt=re, kõr=re mör=ra, ſin=no, min=no, leh=mä,
lam=ba, lin=nu, wõit=ma, kõb=li, tub=li, nõg=la, sõg=la,
wig=la, rid=wa, lad=wa.

e, e, e, ene

21. jööt=mä, joot=ma, saat=ma, too=ma, loo=ma,
jaa=ma, loot=ma, niit=mä, löö=mä, fee=mä, kuul=ma,
pöör=mä, muut=mä, feel=mä, wii=mä, süüt=mä,
püüd=mä, poo=ma, jää=mä, müü=mä, riis=ma,
määg=mä, müüg=mä.

a, a, a, aruama

22. wiil, will, piin, pinn, kaas, kass, raam, ramm,
kook, koff, poot, pott, luuk, luff, kuus, kuss, keel, kell,
hää, häll, kuul, full, huul, hull, küüt, tütt, kool, koll,
piik, pikk, koop, kopp, saap, sapp, saan, sann, tuut, tutt,
tääl, täll, tiik, tikk, tool, toll.

s, s, s, mees

23. ta=ba, wa=ba, tö=bi, sõ=ba, lu=ba, u=ba, lä=bi,
te=dä, ke=dä, sa=da, pi=de, pi=do, sü=dä, hä=dä, ri=da,
tä=di, pa=da, mu=da, ko=go, ja=go, la=gi, te=go, tu=gi,
pü=gi, ra=gi, pü=hä, wi=ha, ke=hä, ta=ha, ja=hu, kō=hä,
ro=ho, me=he.

k, k, k, kaarna

24. ma=ja, la=ja, sii=ä, sa=ja, wi=le, tu=le, wo=li,
wa=li, ja=la, kü=lä, mu=na, ka=na, mi=na, si=na, te=mä,

e=mä, lu=mi, fa=ri, ma=ri, me=ri, we=ri, ka=ro, fu=re,
mo=ro, kä=si, e=sä, wõ=so, la=se, o=sa, tü=wi, su=wi,
sa=wi, kõ=wa.

z, z, z, zää

25. wa=ka, ro=ka, lu=ku, ja=ko, wi=ka, su=ka,
pa=ku, tu=pe, ni=pi, se=pä, pa=pa, su=pi, ko=pa, ke=pi,
le=pä, ka=ta, jä=tä, wõ=ta, ko=ti, ma=ti, rä=ti, kas=si,
püs=sü, ras=se, pas=si, tos=su.

l, l, l, lumine

26. pal=li, kul=li, pil=li, sil=le, sel=le, kam=mi,
lum=me, pom=mi, pan=ni, ran=na, rin=na, war=re,
tor=re, hör=re, mör=ra, löw=wä, jöw=wä, liw=wa,
law=wa, an=na mul=le kiw=wi, ful=le an=na ruw=wa
liw=wa.

l, l, l, läbemä

27. torm, hirm, sörm, parm, pirn, firn, torn,
pörn, hirm, förw, förk, hark, farp, sant, font,
lamp, lomp, märs, firš, förs, külm, sölm, film,

tõlw, wälf, palk, hulk, kolk, silk, sulg, külg, halg,
sült, kult, kuld, wilt, põlw, pilw, talw.

t, t, t, toitma

28. halp, põld, jalg, wõlg, säng, lang, laisk,
kaik, usk, kaist, kirist, weist, kost, weest, luust, paks,
wiks, kats, üts, kits, nahk, wähk, möhk, fihw, rihm,
lehm, puhm, korts, kõrts, lorts, wirts, närts.

d, d, d, wõidma

29. mees mängip, lats laulap, laine liigup,
maru mõllap, weit woolap, jõgi joosep, tuli palap,
suits tõsep, puu kaswap, lill häitsep, lind lindap,
haina tego, rõõmsa nägo, pehme südä, ilma süütä,
kurja kõnne, meele mõte, linnu pesä, kenä kesä,
wihma sado, lume tuiik, iho kate, kassa wõti,
kõiwõ puu, wana fuu, maja katus, tule kipun,
raswa küünäl, lawwa jalg, usse piida, mina tule,
suure tuule, ole sasi, lang läts sasi, olle waat,
wana taat, kasi mõtsa, tuule tuhin, kana muna,
kanna muret, hirmus mürä, kange kärä, langa
kerä, lume perä, mõõga terä, mine ärä.

k, k, k, hobene

30. kraam, kriit, kruuw, kroon, traan, klimp, klaas, ploom, pliin, pruuf, traat, traks, triks, trepp, tropp, trumm, trahw, trehw, prees, krooksma, pruufma, kruuwma, kripsma, floksma, plaksma, pliksma, pritsma, klaarma, priius, truudus, tralma, trulma.

j, j, j, jahimees

31. ar=wa=ma, möt=le=ma, puh=ka=ma, tõm=ba=ma, tu=le=ma, mi=ne=ma, wäü=tä=mä, rais=ka=ma, laisk=le=ma, riid=le=ma, kar=ga=ma, nuht=le=ma, kisk=le=ma, tuis=ka=ma, mul=da=ma, te=ge=mä, ra=go=ma, ma=ga=da, kau=bel=da, ka=rel=da, mu=rel=da, pu=ha=ta, oot=ma=ta, kand=ma=ta, tund=ma=ta, kee=le=ta, kõr=wo=ta, ja=lo=ta, koo=li=ta, hõi=ga=ta, tõm=ma=ta, jät=mä=tä.

g, g, g, ragoma

32. ar=wa=tas, sal=we=tas, pil=gu=tas, kü=sü=tas, mõis=te=tas, mõ=tel=das, nu=hel=das, kir=jo=tas, hõi=ga=tas, aig=sas=te, jõud=sas=te, rõöm=sas=te, arm=sas=te, kõ=was=te, tub=lis=te, sa=ge=dast, to=re=dast, ma=he=dast, hõ=be=dast, ha=le=dast, wa=lu=sast, i=lo=sast,

e-lä=wält, pa=la=wält, suu=rem=bäs, kül=mem=bäs,
wä=häm=bäs, wir=gem=bäs, pa=rem=bat, kal=lim=bat,
aig=sam=bast, ru=tem=bast, tub=lim=bast, ma=ge=dat,
fee=de=tüt, kül=we=tüt, kün=ne=tüt.

p, p, p, palawus

33. ma tule aegsaste, ma opi hõlpsaste, ma
loe ilosast, ma laula rõõmsaste, sa kõnnit wirgaste,
sa lööt walusast, ta ikep haledast, päiw paistap
palawalt, ilm lääp kuumembas, peni haugup
kõwaste, ta raop rutuste, ma niidä nobedast, sa
naarat sagedast, meie tuleme aigsaste, meie opime
hõlpsaste, meie loeme ilosast, meie laulame rõõm-
saste, teie kõnnite wirgaste, teie lööte walusast,
nemä ikwa haledast, ilma lääwä külmembas, nemä
ragowa rutuste, meie niidäme nobedast, teie naarate
sagedast.

f, f, f, fofisema

34. ar=mas=tus, kan=na=tus, rõõ=mus=tus, kur=
was=tus, ha=les=tus, te=rä=wüs, o=le=wiß, tu=le=wiß,
mi=ne=wiß, fi=wis=tif, kan=nis=tif, rä=bäs=tif, saa=

reš = tik, i = me = lif, sa = la = lif, röö = mu = lif, tu = lo = lif,
la = gen = dif, ka = na = rif.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

35. ka = wa = las = te, i = lo = fas = te, suu = re = lis = te, wir =
ma = li = ne, sar = wi = li = ne, si = sest sui = ro wii = ro = li = ne, päält
ful = la kar = wa = li = ne, ro = hi = li = ne, nur = me = fe = ne, wa =
ran = du = se pe = rä = li = ne, naa = ra = ta = ma, äh = wär = dä = mä,
hin = na = li = ne, kal = mu = li = ne, fi = ma = la = ne, me = si = lä = ne,
löh = na = fe = ne, lu = nas = ta = ja, wa = na = fe = ne, kal = li = fe = ne
ar = ma = fe = ne, mai = me = fe = ne, ma = ra = fe = ne.

tee tööd higiga,

i = me = te = le = ma, ma = da = la = fe = ne, lu = nas = ta = mi = ne, ime =
te = le = me, sõ = no = te = le = me, äh = wär = da = mi = se = ga, äh =
wär = da = mi = ne, mu = re = ta = mi = ne, mu = re = ta = mi = se = ga.

siis foot rõõmuga.

B. **Suure tähe.**

1. **Sääletä tähe.**

36.

S—f

S u f i.

Susi karjan.

Peni harjan.

Tõtte tälle nuija näütmä.

Temä kurja ello wõtma.

San=di särk kats=ki. Sull om suu. Sild om
fant. Sült om wal=miš, Silm om täüs wett.
Siug sal=wap. Soff as=tup. Sann fuit=fap.

S, S, Saamuel.

N—n

Nai=ne läks Nar=wa. Nög=la film om kats=ki.
Semm om No=a poig. Nii=da sai Sim=son wan=gi.
Nink Saa=ra koo=li. Noo=re nai=se töö.

N, N, Noa.

M—m

M a j a.

Maja ja puhtuse paif
Hää kos raho ja waiif
Jätä jis muret ka maaha
Parembat mina ei taha.

Märt män=gip. Mihl=li=päiw. Mar=ta kur=
bus. See om Mii=ka raa=mat. Mad=li sal=gap.
Mis üt=lep Sii=mon?

M, M, Miika.

37.

R—r

Rebäne.

Rebäne, kanawaras,
Mis sulle õige paras?
Püsfüga maaha,
Säläst tõmbame naha.

Raa=mat om hää. Ruh=no tütrik. Rott joo=sep. Rihm kats=ki. Raa=mat läts Rii=ga. Ruh=jast läts Märt Rar=wa.

R, R, Ruhno.

W—w

Wal=ge lehm. Wasst=ne laiw. Sii=mon ninf

Wi=lip. War=gal om pelg. Wir=gu jo! Raud
too=di Wal=gast. Wi=o läts Wön=do.

W, W, Wöö.

T—t

T u w i k e n e.

Tuwike, tibuke,
Katusel toriset,
Kästä all toriset.
Oles ka minagi
Waga kui sinagi
Kurja sis kellegi mina es tees,
Gläs kui õige ja rahulik mees.

Tar=to kreis. Joh=wer läts Wi=ot ots=ma.
Mis Tii=na röö=gip? Lai=was om sel=ge. Rah=wa
würst Taa=wid. Ta wa=jop.

T, T, Tartu.

38.

S—j

S a h t.

Saht wäljän,
Püss fälän
Lätt jahimees mötsa,
Saap saaki et nösta.

Salg jäi hai=ges. Jäi jaa=ma. Joo wett.
Jul=ge pois. Mar=ta ninf Jee=sus. Jaa=nus lei
Loh=writ.

S, F, Fuhan.

P—p

P u u.

Puu lajale laotap osse,
Sirotap, pikendäp kaswe;
Nii sa lats ka söwma,
Möistusen edesi jöwma.

Pee=bo nai=ne om Juu=la. Parts o=jop. Pee=

ter sei. Puu häit-sep. Pau-lus om Paa-wun.
Peedo wes=ki.

P, P, Paulus

Z—z

Ze=a fulg. Zöö=ri söit=ma. Zoo=ge zurl=ma.
Zöt=se poig. Zii=ri zää=ri. Zirk lau=lap puu ot=san.

Z, Z, Zakarias.

39.

G—g

G, G, Gustaw.

Georg, Gus=taw, Gus=ti, Ger=da, Gdow.

D—d

D, D, Dublin.

Dor=pat, Dag=mar, Do=ra, Dub=lin.

B—b

B, B, Bruno.

Bern=hard, Bru=no, Ba=bel, Bel=mont.

40.

L—I

Lõwi.

Lõwi sa uhke loom,
Kuningas eläjä riigin;
Kõwa hirmus su hääl,
Mis kuulda annat sa fäääl.

Vii=so läts Vaat=re. Lam=ba nahk. Laa=da=aig.
Löh=muš kas=wap. Lipp om wal=ge. Lamp too=di
Wal=gast. Lint too=di Tar=tošt.

L, L, Luifa.

K—f

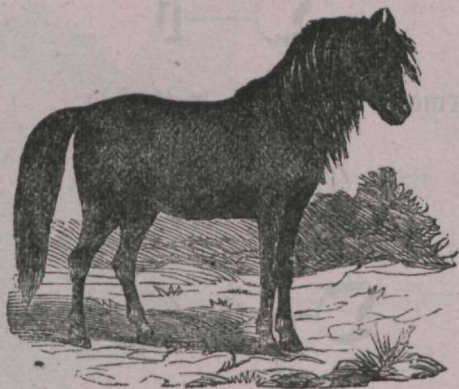
K i f a s.

Kikkaken, kikkaken,
Kullane harjaken,
Sina nii kōwaste firet,
Ärätät wirgaste peret.

Kam=son om wal=miš. Kell om kats=ki. Kee=le
ot=šan om will. Kuld för=muš. Koff läts Pai=de.
Kat=ri läts Kih=no.

K, K, Kaard.

H—h

H o b e n e .

Hobene jää,
Terraõ ta meel,
Tegemä, täütmä, widämä, sõitma.
Inemin ja
Temäle ta
Peät armastust näutmä.

Har=jo maa. Härm om tul=nu. Hai=na maa.
Her=ne nurm. Hind om tee=dä. Hen=drik käüp.
Har=ja puu. Ham=ba hain.

H, H, Hindrik.

2. Häälega tähe.

41.

D—D

Dh armas. Drg om wett täüs.

O, O, Olga.

D—D̄ O, ö.

D̄ ö k u l l.

Kae kulli kuis ta kaep.
Dmmi filmi suures sääp,
Tahap kõiki hirmutada,
Siski ärä pelgä tedä.

D̄ö ot=fa. D̄l=gu pää=le. D̄ö=se kää=wä war=ga.

D—D̄ O, ö.

Si=ge hää et Dtt läts. D̄l=gi küll. D̄t=se nii=da.

Ä—a

Ä h w.

Rae ahwi,
Näe ahwi,
Kuis ta küüron kütitap,
Pea naljan upitap.

Är=mas Änn. Än=dres söi. Är=wo andma.

Ä, Ä, Äadam.

Ä—ä

Äi om koo=lu. Är=ge min=ge. Ämm wir=gup.

Ä, Äksi kerik

42.

U—u Ü—ü

Uur.

Tikk, tikk uur tege
Egamees jäält aiga näge.
Hommongul ta kutsup tööle,
Pästäp õdangul meid jälle.

Üts usk. Ur=be päiw. Ur=da pääle. Üü=ri
ai=ga. Üt=le, Ua=do, mis sull om? Ufs om kor=ge.

U, U, Ü, Ülemiste.

E—e

Eesel.

Eesel weäp
Nii kui peäp
Omma koormat,
kos ta jääp.
Egäl koormal ra=
seust,
Egäl loomal wä=
simüft.

Ell ar=wap. Els loo=dap. Ge=wa kääp. Üts
Ell, töi=ne Els. Na=dam nink Ge=wa. Epp üt=lep.
E=a poo=lest. Eht sa tii=ät.

E, E, Eewa.

S—i

Il=wes om möt=fan. Ilm om hää. Is=tu
pää=le. Is=sand and=ku. Si=sak koo=li.

S, S, Sisak.

3. Wööra tähe.

43. **S—f**, loetas nii kui wäega föwa **w**:

Flo=renz, Frank=furt, Bel=fast, Fes=tus, Flan=der, Delft, Fran=ke, Al=fred.

C—c, loetas **ä, e, i, ö, ü** een nii kui **z**, muido kui **f**:

Nii kui **z**: Cä=sar, Ge=der, Cir=kel, Cis, Pro=cent.

Nii kui **f**: Co=mo, Cle=ve, Carl, Fran=co, Franc.

Ch—ch, loetas nii kui wäega kõwa **h**; ent **a, o, u**

nink hääletä tähti een kui **f**:

Nii kui **h**: Me=cheln, Chi=na, Che=rub.

Nii kui **f**: Chris=tus, Chur, Sach=sen.

Sch—sch, loetas nii kui muudetu **f**:

Schel=de, Schwa=ben, Etich.

B—v, loetas Saksä keele sõnon nii kui **f**:

Bogt=land. Muido nii kui **w**: Victor, Ba=lens, Be=ra.

Qu—qu, loetas nii kui **kw**:

Quar=ta, Quin=ta.

X—x, loetas nii kui **ks**:

Xer=xes, Xa=ver, Felix.

Y—y, loetas nii kui **i**:

Cy=rus, Cy=prus, York.

Ph—ph, loetas nii kui **f**:

Jo=seph, Pha=lanx, Phö=nix, Phi=lo.

44. Asti om seesama. — Mees läts saaki saama.
— Saada mulle sada rublat. — Ma ole murelik.
Maa tahav wihma. — Murme pääl om kari.
Hain niidetäs kaari. — Hani lääp lindu. Haani=maal om Munamägi. — Mina sinno ei sali: mine ärä saali!

Weri om werrew. Weeri kōwembast! —
Kedä sa otšid? Keedä mulle muna. — Mina
tunne tedä. See om ammu teedä. — Wele wäits
om waib. Weelē wiidi wäikofene.

45. Wiisa weel mano! Wiisa lei laulu. — Mina
ole mees. Miina om naine. — Lina om rasše.
Tiina läts turgu. — Lina häitšep. Wiina läap liina.
— Riida om kōwwer. Riida pääl om weel ruumi.

Lodi lei lafsu. Loodi nõör om katski. —
Täll om hää nodi. Jaan ostap poodist noodi. —
Kaarli kaot raha koti. Katri otšip kooti. — Lori
jutt. Loori rätt.

Kangrol om suga. Meie sööme suuga. —
Luga kaswap. Luuga lei pääha. — Sull om kenä
puga (härjäkene). Lemä tulli puuga. — Härjäl
om turi. Ega see kawwa ei tuuri. — Lule kipen.
Luule pöörlüs.

Süda tuse süüda paljo, meelekene mitu
wifa. — Häda om suur. Häaga ei saa läbi. —
Soo om mäda. Lase weel mäada.

46. Siin om hää uba. Temä külwäp upa.
Kasš karas uppa. — See om aida taba. Sääl
om kats tapa. Pane usš tappa. — Kasš lei kápä
kápä wasta. — Mina osta tupe, siš pane wäidse
tuppe. — Lepä puu om pehme. Leppä ei ole
mulle waja.

Sull om suur koda. Siin om kolm koda.
Tule ärä kotta! — Ma näije üte roti. Toomas
tappe kolm rotti.

Sina sait selle nime. Jaan tegi sedä nimme.
— Ma saisa lume pääl. Sa sattet lumme. —
Täll om peenikene hame. — Kats otsip amme.

47. Siin om tina. Kes tahab tinna? — Gina
häitsep. Ginna kakutas. — Kanna kana kööki! —
Mino meel om kurb. Minno ei wiia liina. —
See om wana kana muna. Mina kanna wanna
munna.

See om wärski waha. Esä sulatap waha.
— Härjäl om jämme kehä. Mina otsi langa
kehä. — Temäl om suur wiha. Weli ei peä
mitte welega wiha pidämä!

See om fenä lugu. Mina osti luku. Mull
om kolm luffu. — Boonafene om waga. Lemä
läap möödä waka. Biljä pandas wakka. — Tio
löüse üte tofi. Toomal om kolm toffi.

48. Murme pääl kaswap wili. — Tala talla
all omma willi. — Rae tala; saapa talla. —
Suur tuli; mees tulli. — Miina möije nagla
willo. Puu all om hää wilo.

Piitska tunne ma warrest. Püsfüga lastas
warest. — Sõsara nimi om Mari. Märt otsip
Marri. — Bio tulep Wörolt. Mina lää Wörro.
— Mull om mure. See om tõine keele murre.

49. Peni kasi wäljä; mis ja kassi putut. —
Sina olet sasiapä. Lang läts sassi. — Pinnul
om pesä. — Waras saap pessä. — Wäikene pesä.
Lind tegi pessä.

Siin om suur löwi. Sääl om kats wäikeist
löwwi. — Suwe aig, fenä aig. Sunwe ootwa
looma kōik. — Tõgi om sūwä. Tuhhan kūsse sūwä.
— Kiwi kōrwal saisap kiwi. Ader läts kiwi.

Z i n n u.

Zinnu laulwa pilve riigin,
Lõstwa hääle rõõmsast kiigin,
Armsa kewäjät meil' toowa,
Sügüse na ärä läämä.

Zugemise wahe-märgi.

- komma, lühikese saiatamise märk.
- ∴ semikoolon, pikembä saiatamise märk.
- punkt, pandas könne jaku otja.
- : koolon, näütüse märk.
- ! õhtamise märk.
- ? küsimise märk.

„—“ jutu märgifese.

(—) ehk [—] loogafese (klambri), kelle wahele jäetäs, mes kõnnele seletüses wõip tulla.

- ehk = ühendämise nink poole sõna märf.

— mõtlemise joon. —' kistutaja.

* ehk † tähendäp: kae seletust alt poolt lehe külge.

§ paragrahw, näütäp wastse päätüki alostamist.

II. Nrwo tähe ehk numre.

. 1 üts, : 2 kaks, ∴ 3 kolm, : : 4 neli, : : . 5
 wiis, : : : 6 kuus, ∴ : : 7 seidsa, ∴ ∴ : 8 katesja,
 ∴ ∴ : 9 ütessja, 0 noll tähendäp, et mitte üttegi ei ole.

Näid nimetedäs ütši-tähis ehk ütši-numbris. Kirjota ütš näide seäst tahwli pääle, olgu 6, sis ta ei ole enämb kui liht 6. Ent kui sa tõist temä taade kirjotat, nii kui 65, sis tõstetas 6 kümme kōrd ausambas ehk suurembas, nink ei loeta mitte kuwweš, enge kuwweš-kümneš, ent temä asemel om 5 liht wiis: 65 loetas kuus kummend wiis. Pane weel nummer taade, olgu 0, nii, kui 650, sis saap 6 jälle kümme kōrda suurembas nink loetas kuus sada; wiis niisamuti, nink loetas wiis kummend; ent liht numbride asemel saisap 0 see om: ei üttegi; sis loetas 650 kuus sada wiis kummend. Pane nüüd weel 9 taade: 6509, tõsta 6, 5 nink 0 kümme kōrd suurembas nink loe: kuus tuhat wiis sada ütessja. Niida wõit fina weel numbrit taade panda nii kui tõine lehekülg näütäp.

Millioni väärt.	Saa tuhandide w.	Kümme tuhandide w.	Tuhandide väärt.	Saa väärt.	Kümme väärt.	Ütsi-nummer.	
						6	Kuus.
						6 5	Kuus kümmend wiis.
				6	5	0	Kuus sada wiis kümmend.
		6	5	0	9		Kuus tuhat wiis sada ütesja.
	6	5	0	9	1		Kuus kümmend wiis tuhat ütesja küm- mend üts.
	6	5	0	9	1	4	Kuus sada wiis kümmend tuhat ütesja sada neli tõiskümmend.
6	5	0	9	1	4	8	Kuus millioni wiis sada ütesja tuhat üts sada neli kümmend katesja.
1	0	0	2	0	3	0	Üts million kats tuhat ja kolm küm- mend.
	5	7	9	0	0	0	Wiis sada seidsje kümmend ütesjä tuhat.
5	0	6	0	1	0	7	Wiis millioni kuus kümmend tuhat üts sada seidsje.
		3	3	4	4		Kolm tuhat kolm sada neli kümmend neli.

Q o e :

Arwamise märgi.

- + (Plus) manoarwamise märk; 7 + 2 tähendäp: seitsemele arwa mano kats.
- (Minus) mahaarwamise ehk ärawõtmise märk; 7 — 2 tähendäp seitsemest ära kats.
- × kaswatamise märk; 7 × 2 tähendäp: seidsje kõrda kats.
- : jagamise märk; 7 : 2 tähendäp: seidsje jaetagu kätte jalko.
- = üte suuruse märk; 7 + 2' = 9 tähendäp: 7 ning 2 om 9.

üts förd üts.

1 X 1 = 1	5 X 1 = 5	8 X 1 = 8
2 X 1 = 2	5 X 2 = 10	8 X 2 = 16
2 X 2 = 4	5 X 3 = 15	8 X 3 = 24
2 X 3 = 6	5 X 4 = 20	8 X 4 = 32
2 X 4 = 8	5 X 5 = 25	8 X 5 = 40
2 X 5 = 10	5 X 6 = 30	8 X 6 = 48
2 X 6 = 12	5 X 7 = 35	8 X 7 = 56
2 X 7 = 14	5 X 8 = 40	8 X 8 = 64
2 X 8 = 16	5 X 9 = 45	8 X 9 = 72
2 X 9 = 18	5 X 10 = 50	8 X 10 = 80
2 X 10 = 20		
3 X 1 = 3	6 X 1 = 6	9 X 1 = 9
3 X 2 = 6	6 X 2 = 12	9 X 2 = 18
3 X 3 = 9	6 X 3 = 18	9 X 3 = 27
3 X 4 = 12	6 X 4 = 24	9 X 4 = 36
3 X 5 = 15	6 X 5 = 30	9 X 5 = 45
3 X 6 = 18	6 X 6 = 36	9 X 6 = 54
3 X 7 = 21	6 X 7 = 42	9 X 7 = 63
3 X 8 = 24	6 X 8 = 48	9 X 8 = 72
3 X 9 = 27	6 X 9 = 54	9 X 9 = 81
3 X 10 = 30	6 X 10 = 60	9 X 10 = 90
4 X 1 = 4	7 X 1 = 7	10 X 1 = 10
4 X 2 = 8	7 X 2 = 14	10 X 2 = 20
4 X 3 = 12	7 X 3 = 21	10 X 3 = 30
4 X 4 = 16	7 X 4 = 28	10 X 4 = 40
4 X 5 = 20	7 X 5 = 35	10 X 5 = 50
4 X 6 = 24	7 X 6 = 42	10 X 6 = 60
4 X 7 = 28	7 X 7 = 49	10 X 7 = 70
4 X 8 = 32	7 X 8 = 56	10 X 8 = 80
4 X 9 = 36	7 X 9 = 63	10 X 9 = 90
4 X 10 = 40	7 X 10 = 70	10 X 10 = 100

10 X 100 = 1,000.

10 X 1,000 = 10,000.

100 X 100 = 10,000.

1,000 X 1,000 = 1,000,000 = Million.

1,000,000 X 1,000,000 = 1,000,000,000,000 = Billion.

III. Väifese lugemise tüki.

Jumala nimel.

Jumala nimel tõse hommongu warra üles, sis saap päim sulle õnistust tooma. Jumala nimel heitä õdangu magama, sis wõit sa õõsel armsaste puhata. Jumala nimel mine kooli, sis om opimine sulle kerge. Jumala nimel ole rõõmus, sis om rõõm sulle wäega makus. Jumala nimel kannata hätä, sis sa wõit ka kõige rassembat kanda. Jumala nimel mine surma, sis läät sa taiwatse Gsä mano kodo. Jumala nimel mine surma hauda, sis hengät sa rahun, kunni sa õndsaste üles tõset.

Sool kannap wiljä.

Sügüsetse läbikaemise (ettekõtmise) mann üteli koolmeister: „Mõste Anna loep kodo-lastest seäst kõige kõhnembaste!“ Anna läts ikken kodo ja kaimas emäle omma hätä: „Armas emä, mina ei saa wist kunagi omma raamatut selges; tõiste Tiio sai kittä, minno üteldi kõige kõhnembaste lugemat“. Emä trööste tütrekest ja üteli: „Ee mulle egäpäim tunni aiga omma raamatut kewäjäni ette, sis olet kewäjäni tõiste Tiioist mööda!“ Anna wõtt warsti raamatu kätte ja nakas tähti perrä üteli tükki lugema ja lugi nii kawwa, kui see selges sai. Nii tegi ta egäpäim ja emä abiga sai ta

wiimäte terve raamatu selges. Sis tulli kewäjäne läbifaemine kätte. Kõit kodo-latse pidivä opetaja ette minemä. Küll wärisi Anna südä sisen hirmu peräst, kui ta ette kutsuti, ent pikämisi ja selgeste lugi ta oma tükü ette, nii et opetaja tedä kätte ja tälle ilosa pildilehe kinke. Sis lugi töiste Tiio. Ent temä olli talwe otša raamatu kappi jätnü ja mõtelnu, et ta muidogi töisist parembaste mõistap. Sest jis tulli, et ta opetaja een kogoni kõhnaste lugi ja pildilehest ilma jäi. „Kes hoolega opip, saap raamatu selges, ent kes hooletus jääp, see unetap sellegi wäidikese ärä, mis temä joba mõiste!“ üteli opetaja läbifaemist lõpetaden.

Tarf haraf.

Palamal haina ajal, kui wett kostki saada es ole, löüse üts haraf haina roa kõrwalt kruusi, kos wäidikese wett sisen olli. Temä tahte säält jumwa, ent es küüni oma lühikese nokaga kätte. Temä tahte kruusi katski tsaka, ent kruus olli kõwa. Nüüd proowe ta kruusi ümber kukata, ent jõud olli wäikene. Wiimäte tulli tälle perrä-mõtlemise läbi hää nõu. Temä korjas wäikesi kiviwesi kokko ja pill näid nii paljo kruusi, et weisi nakas üle jookšma. Nüüd wõis ta omma janno kistutada.

Ärä wäsi opimise mann ärä, kui ta ka sulle küll rasse om, wiimäte saat sa ommeti temäst wõitu.

Kolm hääd last.

Kolm last istewa wäljän läwe een pingi pääl ja kõneliwa esäst ja emäst. Wanemb weli üteli: „Eilä tinki esä mulle ilosa raamatu.“ Sõsar üteli: „Pühapäiwäl and emä mulle kenä põlle.“ Welekene üteli: „Õdangu annap emä meile saija ja piima.“ Selle pääle ütliwä kõik kolm: „Esä ja emä omma wäega hää.“ Ent weli jutust lastist, kellel esä ja emä ärä olliwa koolnu. Tatse kaijewa üks tõise otša, ent welekene hõigas: „Meie emä ja esä ei tohi mitte koolda!“ Pea lätšjwa nemä tarre esä ja emä mano, anniwa näile juud ja näil es ole kongi nii hää, kui omme armside wanembide mann.

Kuus ja kõiw.

Kats weljä, tõise nimi Kaarel, tõise nimi Peeter, aijewa ütškõrd oma wäikese sõsara Siisaga juttu. Nemä kõneliwa mõtša puist. Wanemb weli Kaarli küsse: „Kas tiiate ka, misfugune puu kõige ilosamb om?“ Warsti koste Siisake: „Mina tiia, mina tiia! Kõige ilosam puu om kuus!“ „Misperäst jis?“ küsse Kaarel. „Selleperäst, et kuus ka talwel haljas om ja mõtšan külmal ajal linnokefile warjo annap ja et talwiste pühil kerikon ja koton meie filmä een hillgap.“ Sis küsse Kaarel tõist kõrda: „Ent misfugune puu om kõige halwemb?“ Wäikene Peeter koste warsti: „Kõiw om kõige kurjemb puu, sest temä küljest wõetakse walusa witsa.“

Wäifene fringli ja suur tõrelemine.

Wäifene wiie = aastane Liina olli ütfindä taren. Suure lamwa pääle olli emä wärste fringli-saija pandnu, mis ta pühis olli küdsänü. „Eats, ärä sa fringlit putu!“ olli emä ussest wälja minnen ütelnü. Liina mõtel: „Emä keeld küll wõtmast, ent nuhutamisest es kõnele ta midägi; nuhutada mistist küll tohi!“ Ja tafakesi läts lats lamwa mano, tõssi kurewarbile ja nuhtas oma wäifese ninakesega, mis parajaste üle lamwa weere küündü, pühisaijo. Oh küll olliwä naa ilosa nätä; mõne suure, tõise jälle wähämbä; mõne pruuni, tõise jälle walge. Üts fringli, mistist kaapekaff, olli kogoni wäifene ja olli just lamwa weere pääl. Oh kui illos see olli, niisugust es ole Liina weel kunagi jöönü! Kui ta ommeti üte raafakesegi säält külest tohisji ära murda ja suuhe pistä. Fringlikese nibu olli nii kenä näpo wahela wötta. „Kui ma siist üte wäifese raafakese ärä murra, ega emä sedä ei näegi!“ Nii mõtel Liina, murse tüükese kõige wähämbä fringli külest ärä ja piste suuhe. Üksifelt lei wälki ja pitne mürist nii kõwaste, et akna kruudi pörisima. Liina kulehtu lumivalges ja wött saia tüükü suust wäljä, pand ta lamwa pääle tagasi ja üteli: „Nii wäifene fringli raafakene ja Jummal tõrelep warsti nii kõwaste!“ Sest saani es pistä Liina elädengi enämb omma sõrme asjo külge, mis ärä keeltü olliwä.

Taiwalif Esä.

1. Jummal taiwast kaep,
Maaha armuga;
Esä last ta näep,
Oma silmäga.

2. Latse palwet kuulep,
Helde meelega.
Egäl ajal hoiap,
Esä hoolega.

3. Esälitust armust,
Annap toidust täll';
Pästäp kõigest hirmust,
Teda egäl a'al.

4. Armsa latse kuulge,
Ta häält rõõmuga;
Waaste ellä püüdkе,
Maa pääl hoolega.

5. Jummal teid jis wõtap,
Hendä mano siist,
Taiwan lauda katap,
Teile armulist'.

Hobeje raud.

Peremees Jaan läts oma poja Peetriga liina.
„Rae!“ hõigas esä, „pool hobeje rauda om maan, wõta
üles ja pane karmanihe.“ „Oh“, ütel Peeter, „selle
tühjä peräst ei masja kumardada“. Sõnalausmata

wõtt esä rawwa maast ja pand karmanihe. Siinan mõije esä rawwa sepäle paari kopika nest ärä ja oste selle raha eest kirsi marjo. Reskpäiwä ajal tullima nemä liinast tagasi. Päiw paišt wäega palawaste; tee pääl es ole warjo puhkamises ei ka wett jano kistutamises. Peeter olli wäega janone ja es jõwma pea enämb esäl takan kõndi. Sis last esä nii kui kogemata üte kirsi marja tee pääle sadada. Peeter wõtt selle ruttu üles, kui oles ta kullatükk olnu ja piste suuhe. Ollima nemä mõne samo edesi lännü, jälle kirsi mari maan. Peeter kumardap ruttu ja pistap marja suuhe. Nii pidi Peeter weel mitu kõrda maaha kumardama ja kõik marja üles korjama. Kui ta wiimätsse suuhe olli pistnü, siis käänd esä hendä ümbre ja ütlet: Oles jina rawwa peräst ütskõrd wiisnü kumardada, sis es oles full waja olnu marjo peräst mitu kõrda kumardada.“

Kallis rohi.

Kai ja Mai lätjivä katekese liina, mõlembil rasfe komps kanda. Kai teht ja puhk, Mai naard ja naljatas. Sis küsse Kai: „Kuis jina ommeti naarda wõit? Sino komps om jo niisama rasfe, kui minolgi ja sa ei ole ka sukugi kõwemb kui mina.“ Mai koste: „Ma panni oma kompsu sisse üte kalli roho, selleperäst ei ole ta mitte rasfe.“ „Kulla Maieke, ütlet, mis selle roho nimi om? Ma tahasi ka omma kompsu kerges tetä“,

pallel Rai. Sis üteli Mai: „Selle roho nimi, mis kõit koorma kerges ja kõit waiwa wäikses teep, om kannatus.“

Rui söämel om kannatust,

Sis koormal wähehemb raseust.

Susi.

Anni Andres olli lammastega laane weeren karjan. Ütel päiwäl tänit ta koeruse peräst suure häälega: „Appi, appi, susi tulep!“ Külä rahwas joost, malga ja kirwe käen kokko ja tahiwä sutt maaha liiwwä. Ent et nemä kurja murdjat kongi es näe, lätšiwä nemä jälle kodo tagasi. Tõine päiw tänit Andres jälle: „Susi tulep, susi tulep, tulge appi!“ Jälle jooste külä rahwas kokko, ent mitte enämb nii paljo kui eilä. Ent et ka täämbä soe jälgegi näta es ole, lätšiwä nemä paha meelega tagasi, sest nüüd märgewä nemä poisi koerust. Kolmandal päiwäl tulli susi tõttest karja. Andres tänit nüüd kõigest jõwust: „Tulge appi, tulge appi, susi karjan!“ Ent külä rahwas üteli: „Ega meie kolmat kõrda hendä enämb narri ei lasse!“ Ja egäüts jäi rahulikult oma töö mano. Seeni murse susi poole karja maaha ja wei kõige ilosamba woonakese ärä, mis Andrese jaoks olli lubatu.

Lõwi.

Siiria maal olli üks perisori oma peremehe mant ärä paenu, ent mõne aja peräst jälle kinni püütü. Kohus

mõist orja surma. Teda pidi hulga rahwa näten lõwi ette heidetämä. Tuhande joosiwa surma päiwäl tsirkuste kofko. Tsirkuses nimitedi üks suur hoone, kon keskpaigan suur raudwõraga ümbre piiritü plats olli, ent ümbre tsõõri istepingi trepi moodo ikes üks tõisest korgembal, nii et egäüts selgeste nätä wõis, mis wõra takan platfi pääl sündü. Sinnä platfi pääle wiidi waene ori ja sis lasti üks hirmus lõwi puurist wallale just orja pääle. Egäüts oodap, et lõwi wangi filmäpilk maaha murrap. Ent kae imet! Lõwi siputap handa, kargap rõõmu pärast wangi ümbrel ja lastap temä käsfi. Sis küsüti orja käest, kost see imelik sõprus tulep. Ori koste: „Kui mina oma esändä mant ära pagesi, sis olli ma laanen üten kooban paosin. Ütel päiwäl tulli see lõwi winguden mino mano ja näüte mulle oma käpä. Mina kaije ja näije, et üks terraw pind tälle käpä sisse olli tüknü. Mina tõmpsi pinnu wäljä ja sest saani ollime mõlemba rahulikult jäl kooban elämän. Kui wiimate jahti peeti, pagesime tõine tõisele poole, ent satteme mõlemba wangi, — ja nüüd om see loom rõõmsa, et ta minno jälle löüdnü om.“ Sis hõigas kõik rahwas: „Elägu see häätelijä inemine! Elägu tenolik lõwi!“ Kui kuningas sedä luku kuuld, sis last ta orja priis ja kinke temäle selle lõwi, kes nüüd kogoni taltsas jäi; just kui kutsik alati oma päästjä seldsin käwe ja kellelegi eläden wifa es tee.

Tulekõpen.

Lats mänges fagedaste tule kibenega, ehk küll emä tedä keeld ja manits. Ütskõrd karas tule kõpen latse kääst ärä ja käfte hendä olgi sisse. Ent ole naksiwa palama ja leef läts suure, enne kui lats kistutada sai. Nüüd heiti lats ärä ja läts ilma kellelegi ütlemätä pakko. Ja et keäki wett leegi pääle es kalda, jis es kistu ta ärä, enge lagosi kõigen majan laiale. Kui ta jängü mano sai, jis läts temä weel suurembas, ja pingi, tooli, lawwa ja kõik mis esäl ja emäl olli, palliwa ärä. Sis tulli tuli laest ja katusest läbi ja sai nii korges kui keriko torn. Sis tänitimä inemise hirmu peräst ja leiwa lõkelauda; see olli hirmus kuulda ja kaija. — Nüüd nakati kistutama ja wett tulle kaldama ja pritsma; ent see es awita midägi. Tuli es jää enne saisma, kui kõik ärä olli palanu ja muud perrä es jää, kui weidikese tunglit ja tuhka, sellegi puhk tuul lajale. Nüüd es ole latse wanembil enämb majast ei asend, kos nemä maata oles wõinu; ka es ole näil rahha wastset maija ehitädä. Oh kuis ikiwa nüüd wanemba haledaste ja lats, kes tule kibenaga olli mängnü, olli selle kõige mann süüdläne.

Woonakene.

1. Üts noor ja walge woonake,
Läts ütten karjamaale,
Jooft edesi ja tagasi
Ja karas põllu pääle.

2. Ja kivest, kannast karel ta,
Jks üle hullul meelel,
„Tats! kuule, tule tagasi!“ —
Hõit' emä keeljal keelel.

3. Ent moonaken' es hooli sest,
Ja emä häält es kuule; —
Ja karel ites hullembast',
— Sis — iff' tull röömu pääle.

4. Kui suurest kiviist üle ka,
Ja hullul meelel karas,
Sis rängast' maha satte ta,
Ja jala katski murras.

5. Sest armsa latse opige,
Jks kuulma keeljä hääle.
Kui röömu liialt otsite,
Sis tulep kurbtus pääle.

Kuldnoff.

Mõtsawahi Mihklil olli kuldnoff, kes mõnd sõnna olli kõnelema harjotetu. Kui mõtsawaht hõigas: „Kuldnoff, kos sa olet?“ sis hõigas kuldnoff warsti: „Siin!“ Kaabri Kaarli käwe sagedaste mõtsawahil ja egä kõrd röömuust ta wäega ilosa linnu üle. Ütel päiwäl es ole mõtsawahti taren, kui Kaarli tulli. Poisike pümwäp linnu finni, pistäp taskude ja tahap salajalt ärä minnä, ent usse pääl tulep tälle mõtsawaht wasta. Ja tahap poisikesele röömu tetä ja hõikap: „Kuldnoff, kos sa olet?“ Ja lind tänit poisi taskust nii kõwaste kui jõuse: „Siin!“

Jumala film.

Esä ja emä olliwa kotoft ärä lännü, ja Jaan olli oma sõsara Annega ütfindä kodo jäänü. Jaan üteli: „Kuule Ann, lääme otsime, kas meie kost wahest midägi maiust lörowäme, mis hää sürowä om; sest nüüd ei näe meid teäki.“ Ann üteli: „Hää küll, kui sa wiit minno sinnä, kos meid teäki ei näe, sis lää ma sinoga üteli.“ Jaan üteli: „Tule piima kambrede, sääl saame magusaf koort laktu.“ Ann üteli: „Mis sa arwat, kas naabri, kes piima kambre afna kotal puid rago, es peäs meid nägema?“ „Sis läki kööki!“ kiusas Jaan, sääl om emä meepott; sööme mett leiwäga.“ „Ent töise tare Tiio“, üteli Ann, „näge oma afna päält kõige ärä mis köögin teeme.“

„Sis läki keldrede“, üteli Jaan, „ja sööme sääl häste ubinit. Keldren om kottpime, sääl ei wõi meid ütiski nätä.“ „Armas Jaan“, üteli Ann, kas sa tötteste arwat, et sääl meid teäki ei näe? Kas sa filmä ei tunne, kedä jaina, ei ka pimedüs nägemäst ei keelä?“

Jaan heiti ärä ja üteli: „Sull om õigus, Annekene. Jumala film näge ka sääl, koke inimese film ei küüni! Argem tekem ei kostil pool kurja!“

Kos eläp armas Jummal?

1. Kos eläp armas Jummal?
Oh kae sinist taiwast sa,

Kuis kindmält ta om ehitet,
Kuis küünis ta nii kaugele,
Ei temä piiri tunne sa,
Ja kae, kuis tähe hiilgawa
Nink heledaste kiirgawa,
Nee akna taiwa maja een,
Sääl eläp armas Jummal seen.
Säält helde Jummal armuga,
Näep su ja sino weljo ka.

2. Kos eläp armas Jummal?

Kui astut mõtša warjo sa,
Näet forgit mäki, taiwani
Ja künke küündwät pilwini,
Kõik ehitetü mõtšaga.
Kui kuulet puie mühämist
Ja jõe lain'de kohamist,
Sis ütlep südä wistist sull',
Ka mõtšan eläp Jummal küll,
Ehk film küll tedä sääl ei näe,
Su kaitswa fiski temä kae.

3. Kos eläp armas Jummal?

Kas kuulet kellä helinät,
Sa kerko tornist kõlawat?
See kutsup sinno helleste:
Oh rühi kerko' kärmäste!
Siin näet ja mitu naist ja meest
Kes palwetawa südämest:
Na saatwa kittust tenno ka,
Siist taiwa poole lauluga.
Sest tiia! et siin kerikon
Om armas Jummal elämän.

4. Kos eläp armas Jummal?

Kõik loodus om ta elopait.
Ent kui iks halwust wihtat ja
Ja kurjust, roojust põlet ka,
Kui waga om su elokäit, —
Sis tulep temä armuga,
Su südämede elämä.
Sis täüdäp taima rõõmuga.
Su henge pühä rahuga.
Sest hoia sõänd puhas ja,
Ei su sis maaha jätä ta.

Hobene.

Ütski rahwas ei armasta hobest nii wäega, kui Arabia rahwas. Arablane peäp hobest kõige parembas loomas. Arabia hobesel omma lühikese kõrwa, illos pää, lai rind, tugewa labaluu, mustja filmä, peenikene karn ja lühikene liht. Wars kaswap perelastega ütten üles. Kui noor sälg pooltõist ajastaiga wanas saap, sis istup perepoig edimäst kõrda temäle sälgä. Pitämisi harjotedas noort looma sadulat ja päitsit kandma. Gälgi ei lümwä hobest. Ütsindä hääga opatas noort looma. Kui hobene seidse ajastaiga wanas saap, sis arwatas tedä täüskaswanus loomas. Niisugune täüskaswann Arabia hobene wõip paljo wasta pitä. Ta wõip kuus päiwä järgipidi sõita, egä päiw sada wersta, nii et ta kuuwe päiwäga Peterburist Moskwa sõidas, ilma et ärä wäsi. Wankri ette Arabia hobest ei panda, sest Arabia

maal sõitwa kõik ratsala, nii häste mehe kui naise, noore kui wana. Arabia hobese omma wäega kalli. Mõne eest masjetas kümme tuhat rubla ehk weel enämbgi. Arablase ütlemä: „Hobene om nii wirt kui tuul ja tufew kui lõwi!“ Arablane ei tee hobesele kunagi liiga, enge kannap temä eest hoolt, nii kui oma latse eest. Arabia hobesjel om hää elo.

Vinnu pesä.

Kenä kewwäj olli käen. Puu haljendiva noorde lehti ehten, lilli häitšiwä hainamaal ja söödül, põllul tärgas noor oras üles ja külwimees käwe üle nurme wastset seemend musta mulla sisse wifaten. Põllu weeren laja pärnä otsan lauliwa kats lindu üts tõise wõitu:

Rakkame pesjä tegemä:

Reegudesta, raagudesta,

Pilliroo pindudesta,

Uufista udusulgista!

Lauliwa ja lätšiwä tööle. Tõine tõi tõise noka täwwe, edimält raakesi, sis pilliroo pinnukesi, sis kulo-körrekesi, wiimate woorderdiwa pehme sanglega sifest poolt ärä ja kõige pääle teiwä udusulist ilosa afeme. Küll olli fääl pesän illos elädä! Mõne päiwä peräst tekküwä wiis tillofest täpilišt munakest pesjä ja nüüd es lahku linnukese mitte enämb omašt pesäšt. Kui emälind hause, tõi esälind temäle sümwä ja laule tälle meelehääs oma kõige ilosamba laulu ette, mis ta suure Dooja käest olli

opnu. Niida lätšiwä kolm nädälit mööda. Esälind olli lännu toitu tooma, emälind olli ütšindä koton. „Ma taha omale mehele röömu walmistada, et ta laulden Doojat kitäp, kui ta kodo tulep!“ mötel emälind. Esi nakas ettekaelikult munakesi katski šagama. Ja kui esälind kodo tulli, küunitiwä tälle wiis tibitillokest linnukest oma nokikese wasta ja hõikšiwä oma keeli: „Tere, tere, tätäkene!“ Oh sedä röömu linnupaari südämen! Na karšiwä üte jala pääl ja hõiskšiwä omma kõige ilosambat ja röömsambat luku ja näide filmä es tüdine mitte ärä pojakesi filmitšemast. Ent niüid es ole enämb aiga laulda. Patše palšiwä sümwä ja esä ja emä lindšiwä toitu tooma. Nemä otšewa kõige pehmembä waglakese ja kiholase nink tõiwa näid omile pojele šöögis. Nii šündü hommongušt ödanguni. Ent kui päiw alla läts, šis laot emälind oma šiwo kui tekikese poige üle, et jahe õhk näile mitte kahjo es tees. Pojakese kaswiva filmä nätäwält, pea wõiššiwä nemä pešäst wäljä linnata, loodiwa linnuwänemba. Ent kui nemä ütäl päiwäl toitu otšmašt tagasi tulliwä, mis na näijewä? Pešä olli ärä lahotu, pojakese ärä käkistetu, linnupaari šüdäme rööm ärä löpetetu! Kats üleannetut kurja poisši olliwä sedä tennü.

Linnu laul.

Üte kenä külä ümbrel ja šisen olliwä ilosa wiljäpuie aia. Rewäjäl häitšiwä puu wäega ilosähe ja

Iõhnsiwa wäega magusake. Puie osse pääl lauliwa linnu rõõmsaste ja puhme sifen olliwa näil wäikese pesä-
kese. Ent sügüsel olliwa kõik ossa ja ossakese magusit
ubinit, ploome ja pirne täüs. Latse seiwä näid ja olliwa
wäega rõõmsa; ja suur hull jäi weel üle, talwe jaos.
Ent kurja poisikese naksiwa linda kiusama. Nemä pes-
siwä muna katski ja kisiwä pesä latja. Nüüd lätsiwä
linnukese kurwa meelega kõik küläst ärä tõiste paika.
Kewäjäl es laula enämb linnu näide puie pääl ja aian
olli kõik waike ja tühi. Suure wagla ja mardiko, kedä
linnu muido puie päält ärä tapiwa, ja seiwä, tulliwa
ja seiwä puil häelmä ja lehe ärä.

Nüüd saisiwa suwel puu palja ja lehita, nii kui
talwel, ja kurja poisikese, kessel muido magusit marjo,
ploome, pirne ja ubinit küläst olli, es saa nüüd mitte
ütte marjagi maitsta.

Kui purus pessät linnu muna,
Sis jäät ka wiljäst ilma sina;
Ka laulu häält ei kuule sa,
Mis muido täüt su rõõmuga,
Et linnu rõõmustawa meid,
Seepärast ärä kiusa näid!

Konna kontsert.

Muiste Munamäe kõrwal
Saise laugas laane sõrwal
Lauka perwel lake kivi,
Kivi takan tamme tüwi.

Kiwil konn kõrd kütitäs
Tüwel lööke löõritas,
Konn see alla wette wahte,
Tark ja tore olla tahte,
Nakas kitlema kentsakast':

„Tõist mu taolist taiwa alt
Tõteste ei ole löüdü
Ei ka mere põhi peidä
Meest, kes mino määriline,
Wastast, kes mu wäiriline.
Mõni küll kuulsa kuival maal
Tõine wäfew wee all,
Mina ole kõigist een.
Karga kuival, ojo ween
Meistri kombel kõrra peräst!
Mõts küll kostap wasta käräst,
Mis nee tühjä linnu teewä,
Kui na omma laulu lööwa,
Ent mis saap sest mino wasta,
Kui ma taha laulu lasta?
Kui too wäljä oma koori,
Waimusta ma wanno, noori,
Sest ma pane pää pandis:
Ma ole loodu mooskandis!“

Lõo kullel konna juttu,
Kumard sis ja küsse ruttu:
„„Kuule kulla meistri herrä;
Kas wõip koori kuulda kõrra?““
Konn sis kõrgist' koste tälle:
„Sis too laulja lagedale,
Kui toot tuhat kuuljat kofko,

Zaanest laulu tundjit noflu.“

Lõo wastut wiibimata :

„„Tuhat too ma tõrkumata.

Ent kui palju aigo nõrwat,

Et sa tööga toime jõrwat?““

„Sedämaid, siinsamas paigas :

Räen mull omgi taktikaigas.“

Joba suure laane sülest

Tulli kuuljit egäst külest :

Vinawästrik, lõõwokene,

Tigane ja tumikene,

Piho ja pajulind,

Pääsokene, hütt ja wint,

Rästas, sisast, rahn ja kägo,

Zaululinnu etä näko,

Puie otsas paindujima,

Kui na kokko kogojima.

Sis tulli tiigist taktilööja

Kivi otsa kobro sööjä,

Hõigas : „Zaulja, kõrwa tikki,

Et meil laul ei lähä rikki!“

Taktikeppi konn sis tõste,

Kohe koori laul ka koste :

„„Roak, koak, koak, koak, koak, koak kooks,

Roak roak, roak roak, roak roak, rooks!““

Koor nii krooksumist korrutas,

Kuuljide weri ärä tarretas,

Kunni kõit naarma pahwatas.

Konn sis korra kahwatas :

Wisas taktikeppi wette,

Eji karas lain'de kätte,
Silpsti, sulpsti, tõise järel.

Oõo sis laule tamme orrel:

„„Kokko kontfertile tullime,

Kalja natuke näijeme,

Et saap elo-ajas naarda.

Küüd' wõtkem weidi ümbre pöördä

Konna end'ne kelmimine,

Koori meistre kitlemine:

Andku pääle pää ta pandis,

Konn jääb lompi mooskandis.““

Luteruse wäifene Katekismus

ehf

Kristliku oppuse wiis päätüffi.

Edimäne päätükk.

Jumala kümme käskü.

Edimäne käsk.

Mina ole Issand, sino Jummal; sinol ei peä mitte muid jumalaid olema Mino een.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat üle kõige asja pelgämä, armastama nink uskma (ehf Temä pääle lootma).

Teine käsk.

Sina ei peä mitte Issanda oma Jumala nimme kurjaste pruufma; sest Jummal ei taha sedä mitte nuhtlemata jättä, kes temä nimme kurjaste pruugip.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie Temä nime mann ei wanner, ei nea, ei nõia, ei wõlfi, ei ka petä, enge peäme Tedä kõigen hädän appi hõikama, pallemä, kitmä nink tennämä.

Kolmas käst.

Sina peät pühapäivä pühendamä.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie jutust nink Jumala sõnnä ärä ei põle, enge peäme sedä pühäs pidämä, hääle meelele kuulma nink opma.

Neljäs käst.

Sina peät omma esjä nink omma emmä arvustama, et sino käsi häste käüis nink fina kanna eläs maa pääl.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie omme wanembit nink esändit ärä ei põle, ei ka vihasta, enge peäme näid arvustama, näid orjama, näide sõnna võtma nink näid armsas nink ausas pidämä.

Viies käst.

Sina ei peä mitte ärä tapma.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie oma lähembä ihole üttegi kahjo ei ka wifa ei tee, enge peäme tedä arvitama nink edesi saatma kõigen iholikun hädän.

Seitse käst.

Sina ei peä mitte abiello rikma.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie puhtaste nink aufaste eläme sõnan nink töön, ja et egäüts omma abikaasa peäp armastama nink arwustama.

Seitsmes käst.

Sina ei peä mitte warastama.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie oma lähembä rahha wai hääd ei wõta, ei ka kawala kauba wai ostmisega hendä kätte ei saada, enge peäme tedä awitama temä hääd nink päätoidust kaswatada nink hoita.

Äatesjas käst.

Sina ei peä mitte kawalat tunistust andma oma lähembä wasta.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie oma lähembä pääle kawalal kombel ei wõlji, tedä ei petä, keelt temä pääle ei pesjä, ei ka kurja kõnet ei tõsta, enge meie peäme tedä wabandama, hääd temäst kõnelema nink kõik asjo hää poole käändmä.

Üttesjas käst.

Sina ei peä mitte himostama oma lähembä maija.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie kawalusega oma lähembä perändüft wai maija hendäle ei püüwä, ei ka ütegi õiguse tähe all hendä kätte ei saada, enge peäme tedä awitama, et temä jedä wõis pitä nink see mano jäädä.

Sümmes käst.

Sina ei peä mitte himostama oma lähembä naist, sulast, näüdsilot, tõbrašt, ehk kõik mis temä perält om.

Mis see om?

Meie peäme Jumalat pelgämä nink armastama, et meie oma lähembä naist, peret nink tõbrašt hendä poole ei kiso, ei ka temäšt ärä ei saada; enge peäme näid manitjema, et nemä jääwä nink tegewä, mis näil sünnip.

Mis ütlep nüüd Jummal kõigišt neisünätšišt käsišt?

Temä ütlep niida:

Mina see Issand, sino Jummal, ole wäkew, wihane Jummal, kes neide pääle, keä Minno wihkawa, wanembide patu kodo otšip laste pääle kolmandani nink neljändäni põlweni; ent neile, keä Minno armastawa nink Mino käskä pidawä, tee Mina hääd tuhandani põlweni.

Mis see om?

Jummal ähwärdap nuhelda kõiki, keä neistsinätsist käsäst üle astwa; seeperäst peäme Temä wiha pelgämä nink ei peä mitte niisuguste käsä wasta tegemä. Ent temä toowotap armu nink kõik hääd kõigile, keä Temä käsä pidämä; seeperäst peäme Tedä ka armastama, Temä pääle lootma nink hääl meeläl Temä käsä perrä tegemä.

Toine päätükk.

Pühä risti usk.

Edimäne tükk.

Zoomisest.

Mina usu Jumala, see Gjä, kõigewägewä taiwanink maa-Zooja sisse.

Mis see om?

Mina usu, et Jummal minno kõiki loodasjoga om loonu, mulle andnu iho nink henge, silmä, kõrwa nink kõik liikme, meele nink mõistuse, ja weel üles peäp; pääle see rõiwa nink kängä, sööki nink jooki, maja nink koa, naise nink laste, põllu, tõpra nink kõik hääd, kõige iho- nink elo-tarbiduse nink päätoidusega rikkalikult nink egapäiw õnistap, kõige hädä eest kaidsap ja kõige kurja eest hoiap nink paimendap. Nink sedä kõik teep Temä selgest esälikust nink jumalikust armust nink heldüsest, ehk ma küll sedä ärä ei ole teeninü, ei ka see wäärt ei ole. See kõige eest ole mina jälle wõlgu, Tedä tenätä nink kittä, orjata nink kuulda. See om tõtelikult tõisi.

Tõine tükk.

Arälunastamisest.

Nink mina usu Jeesuse Kristuse Jumala ainusündinü Poja, meie Issanda sisse, kes om saadu Pühäst Waimust, sündinü neitsist Mariast, kannatanu Pontsiuse Pilatuse all, risti pääle poodu, ära koolnu, maaha matetu, alla lännü põrguhauda, kolmandal päiwäl üles tõsnu koolnuist, üles lännü tawade, istup Jumala, see kõigewägewä Esä, hääl kael, säält saap Temä tulema kohut mõistma eläwide nink koolnuide pääle.

Mis see om?

Mina usu, et Jeesus Kristus, tõsine Jummal, Esäst igäwäst sündinü, nink ka tõsine inemine, neitsist Mariast sündinü, om mino Issand, kes minno, ärä kadonu nink ärä sunnitu inemise, om lunastanu, ärä ostnu nink ärä pästnü, kõigest patust, surmast nink kuradi wäest, ei mitte kulla ei ka hõpega, enge oma pühä kallil werega, nink oma süütä kannatamise nink surmaga, et mina Temä oma oles, nink Temä riigin Temä all eläs nink Tedä orjas igäwätsen õigusen, wagausen nink õndsusen, õtse niida kui Temä om üles tõsnu surmast, eläp nink walitsep igäwäs. See om tõtelikult tõisi.

Kolmas tükk.

Pühendamisest.

Mina usu Pühä Waimu sisse, ütte pühhä kristlikku kerikot, pühhi kogodust, patuandisandmist, liha ülestõsemist, nink igäwäst ello. Amen.

Mis see om?

Mina usu, et mina ei wõi mitte omast meelest ei ka wäest Jeesuse Kristuse oma Issanda sisse usku, ehk Temä mano saada: enge Pühä Waim om minno armu-oppuse läbi kutsnu, omme andidega walgustanu, õigen usun pühendäni nink üles pidäni: õtse niida kui Temä kogona kristlikku kogudust maa pääl kutsup, kokop, walgustap, pühendäp nink Jeesuse Kristuse mann peäp õigen ainun usun; sel kristlikun kogudusen annap Temä mulle nink kõigile uskjile egäpäiw kõik patu rikkalikult andis nink saap wiimsel päiwäl minno nink kõik koolnu üles ärätämä nink mulle kõiki uskjidega Kristusen igäwäst ello andma. See om tõtelikult tõisi.

Kolmas päätükk.

Pühä Esä-meie palwus.

Meie Esä, kes Sina olet taiwan. Pühendetüs saagu sino nimi. Sino riik tulgu. Sino tahtmine sündigu, kui taiwan, niida ka maa pääl. Meie päivalikku leibä anna meile täämbä. Nink anna meile andis meie süü, niida kui meie andis anname omile süüdläisile. Nink ärä saada meid mitte kiusatuse sisse; enge päästä meid ärä kurjast. Sest Sino perält om riik nink wägi nink awwustus igäwätses ajas. Amen.

Mõstuse sõna.

Meie Esä, kes Sina olet taiwan.

Mis see om?

Summal tahap meid seega häälitsedä, et meie

wõtasse usku, Tedä meie õige Esä olemat nink meid
Temä õige latse, et meie julgede nink kõige lootusega
Tedä pallesse, nii kui armsa latse omma armsat esä
pallewa.

Edimäne palwe.

Pühendetüs saagu Sino nimi.

Mis see om?

Jumala nimi om küll esi hendäst pühä; ent meie
palleme sensinätšen palwen, et temä ka meie mann pühäs
saas.

Kuis see sünnip?

Kui Jumala sõna selgede nink puhtaste opetedas
nink meie ka pühälikult kui Jumala latse see perrä eläme.
Sedä awita meil, armas Esä taiwan! Ent kes tõiste
opetap nink eläp kui Jumala sõna opetap, see ei pühendä
mitte meie seän Jumala nimme. See eest hoia meid,
armas taiwane Esä!

Toine palwe.

Sino riik tulgu.

Mis see om?

Jumala riik tulep küll ilma meie palweta esi hen-
däst; ent meie palleme sensinätšen palwen, et ta ka meie
mano tules.

Kuis see sünnip?

Kui taiwane Esä meile omma Pühhä Waimu an-
nap, et meie Temä pühhä sõnna Temä armu läbi usume
nink jumalikult eläme, siin ajalikult nink sääl igäwäs.

Solmas palwe.

Sino tahtmine sündigu, kui taiwan, niida ka maa pääl.

Mis see om?

Jumala hää, armuline tahtmine sünnip küll ilma meie palweta; ent meie palleme senätsen palwen, et temä ka meie mann sünnis.

Kuis see sünnip?

Kui Jummal kõik kurja nõwwo nink tahtmist häetäp nink sedä keeläp, mis meil ei taha laske Jumala nimme pühendädä, ei ka temä riigil tulla; nii kui om kuradi, see ilma nink meie liha tahtmine; enge finnitäp nink peäp meid kangede oman sõnan nink usun meie otšani. See om Temä armuline nink hää tahtmine.

Reljäs palwe.

Meie päiwälikku leibä anna meile täambä.

Mis see om?

Jummal annap päiwälikku leibä ka küll ilma meie palweta kõigile kurjele inemijile; ent meie palleme senätsen palwen, et Temä meil sedä lases tunda, nink tenoga meie päiwälikku leibä wasta wotta.

Mis om päiwälik leib?

Kõik, mis iho toiduses [nink ülespidämises tarbis om, nii kui om: jõök, jook, röiwa, kängitse, hoone nink maja, põld, tõpra, raha, hää, waga abikaas, waa latse, waga pere, waa nink usutawa ülembä, hää walitsus, hää ilm, rahu, terwüs, karistus, au, hää sõbra, usutawa külälise, nink muido niisugust.

Viies palve.

Nink anna meile andis meie süü, niida kui meie andis anname omile süüdläisile.

Mis see om?

Meie palleme senfinätsen palwen, et Eä taiman es tahas mitte meie patu pääle kaeda, ei ka näide peräst meie pallemist meile keeldä; sest meie ei ole mitte see wäärt, mis meie palleme, ei ole sedä ka mitte ärä teennü; enge Lemä tahas meile kõik selgest armust anda; sest meie teeme egapäiw paljo pattu nink teenime selget nuhtlust. Sis tahame meie ka küll jälle söämest andis anda nink hääl meelel hääd tetä neile, keä meie wasta patwa.

Suwwes palve.

Nink ärä saada meid mitte kiusatuse sisse.

Mis see om?

Zummal ei kiusa küll kedägi; ent meie palleme senfinätsen palwen, et meid Zummal tahas hoita nink üles pitä, et meid kurat, ilm nink meie liha ärä ei petä ei ka hukuta umbusu, meele heitmise ja muu suure häü nink patu sisse; ja kui meid seega peäs kiusatama, et meie siski wõisse ärä wäädä nink wõimust saada.

Säitsmes palve.

Enge pästä meid ärä kurjast.

Mis see om?

Meie palleme senfinätsen palwen ötse kui üte puhuga, et meid Eä taiman kõigesugutsest kahjost iho nink

henge, wara nink armu poolest tahas ära päästa, ja wiimate, kui meie tunnikene tulep, meile õndsat otša anda nink meid armuga sefsinatsest hädä orost hendä mano taiwade wõtta.

Lõpetuse sõna.

Seft sino perält om riik nink wägi nink armustus igawätses ajas. Amen.

Mis om Amen?

Et mina peä kindmä olemä, et niisugutse palwe omma Esäl taiwan wastawõtliku nink kuultu; seft Lemä esi om meil käsknü niidade pallelda nink toowotanu meid kuulda. Amen, Amen, see om: Ja, ja, niida peäp sündimä.

Reljäs päätükk.

Pühä ristmise saakrament.

Edimält: Mis om ristmine?

Ristmine ei ole mitte paljas wesi, enge om wesi, Jumala käsün jäetü nink Jumala sõnaga ühendetü.

Kuis jis see Jumala sõna käüp?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütlep Matteuse raamatun wiimätsen päätükkin: Minge nink teke jüngris kõik paganä näid risten Esä, Poja nink Pühä Waimu nime jisse.

Teiselt: Mis annap ehk saadap ristmine?

Temä saadap patu andisandmist, pästap ärä surmast nink kuradist ja annap igäwäst öndfust kõigile, teä sedä uskwa, nii kui Jumala sõna nink toowotus ütlep.

Mis om seesama Jumala sõna nink toowotus?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütlep Markuse raamatun wiimätsen päätükin: Kes usup nink ristitäs see saap öndjas, ent kes ei usu, see saap ärä sunnitus.

Kolmandalt: Kuis wesi nii suuri asjo wõip tetä?

Wesi ei tee sedä tõtelikult mitte, enge see Jumala sõna, mis weega nink wee mann om, nink usk, mis sedä Jumala sõnna ween usup. Sest ilma Jumala sõnata om wesi paljas wesi, nink ei ole mitte ristmine; ent Jumala sõnaga om temä ristmine, see om, elowesi täüs armu nink wastse sündimise mõskmine Pühän Waimun, niida kui pühä Paulus ütlep Tiituse raamatun kolmandan päätükin:

Jummal Esä teep meid oma halestuse perrä öndjas jälle sündimise mõskmise nink Pühä Waimu wastses tege-
mise läbi, kedä Temä rikkalikult meie pääle om waljä kallanu Jeesuse Kristuse meie Onistegijä läbi, et meie, Temä armust õiges tettü, igäwätsse elo perändäjis saasse lootuse perrä. See om tõtelik sõna.

Neljändält: Mis sis niisugune weega ristmine tähendäp?

Temä tähendäp, et wana Adam meie sisen egäpäiwätsse kahitsemise nink patust käändmise läbi peäp ärä uputetama nink ärä koolma kõige patu nink kurja

himoga, ning peap egä päiw jälle ette tulema ning üles tõfema wastne inemine, kes õigusen ning puhtusen Jumala een igäwäs eläp.

Kon es see kirjotet om?

Pühä Paulus Rooma rahwale kuwwendan päätükin ütlep: Meie oleme Kristusega maaha matetu ristmise läbi furma sisse, et õtse kui Kristus om üles äratedü koolnuist Esä armustuse läbi, niidä peäme ka meie wastnen elon käümä.

Wiies päätükk.

Pühä altari saakrament.

Mis om altari saakrament?

See om meie Issanda Jeesuse Kristuse tõtelik tõifine iho ning weri, leiwä ning wiina all meile ristirahwale sümwä ning juwma Kristuselt hendält säetü.

Kon es see kirjotet om?

Niida kirjotawa pühä ewangelisti Matteus, Markus, Luukas ning pühä apostel Paulus: Meie Issand Jeesus Kristus, sell ööl, kui Temä ärä anti, wött Temä leiwä, tenäs ning murs ning and omile jüngrile ning üteli: Wõtke, sööge, see om Mino iho, mis teie eest andas. Sedä teke Mino mäletüses. Sellsamal kombel wött Temä ka karika perän õdangu-söömaiga, tenäs, and näile ning üteli: Wõtke ning jooge kõik see sifest; see-finäne karik om wastne leping Mino weren, mis teie ning paljode eest ärä waletas, patuandisandmises. Sedä teke, nii sagede kui teie sedä joote, Mino mäletüses.

Mis awitap niisugune söömine ning joomine?

Sedä näütävä meile neefinätse sõna: „Teie eest ärä antu ning ärä waletu patuandisandmises“; see om, et meile saakramendin patuandisandmine, elo ning õndsus neide sõnno läbi andas, sest kon patuandisandmine om, sääl om ka elo ning õndsus.

Kuis wõip iholik söömine ning joomine nii suuri asjo tetä?

Söömine ning joomine ei tee sedä tõtelikult mitte, enge nee sõna, mis niida käüvä: „Teie eest ärä antu ning ärä waletu patuandisandmises.“ Nee sõna omma see iholiku söömise ning joomise mann kui pääasi pühän saakramendin, ning kes neidsammo sõnno usup, sell om, mis nemä ütlewä ning toowotawa, see om patuandisandmine.

Kes sis pühä altari saakramendi tulolikult wasta wõtap?

Paastma ning iholikult hendä walmistama om küll kaunis wäljastpidine walmistamine. Ent see om õige ausa ning walmistedu, kes neid sõnno usup. „Teie eest ärä antu ning ärä waletu patuandisandmises.“ Ent kes neid sõnno ei usu, ehk näist katcite mõtlep, see om umbusflik ning ei ole mitte õigede walmistedu, sest see sõna „Teie eest“ pürwäp selgit usflikka sõämit.

Jumala riigi wõtme pidamisest.

Mis omma Jumala riigi wõtme?

Jumala riigi wõtme omma see wõimus, mis meie Issand Jeesus Kristus maa pääl armuoppuse kuulutamise sisse om säädnu, näile patatsile, keä patust käändwä, patu andis anda, ent neile, keä patust ei käänä, patu finnitada, niida kui Kristuse sõna tunnistawa.

Kuis sis Jeesus Kristus ütlep?

Niida ütlep Temä Johannese raamatun 25. päätükin: Ötse kui Esä Minno om lähätänü, niida lähätä Mina teid ka. Wõtke Pühhä Waimu. Kellele teie patu andis annate, neile omma nemä andis antu, nink kellele teie patu finnitata, neile omma nemä finnitedü.

Mis tullo saatwa neefinätse wõtme?

Sedä näütamä meile nee sõna: „Kellele teie patu andis annate, neile omma nemä andis antu.“ See om: et uskjile Kristuse nimel patuandisandmine, mis Temä oma were nink surma läbi näile om saatnu, kuulutedas nink finnitedäs, et näide usk kindmambäs lääs, näide sõame teedmine saas finnitedus nink waigistedus. Sest usuga tulep rahu sõame sisse, kui patt andis om antu.

Kuis inemene wõip patu andis anda?

Inemine ei tee sedä tõtelikult mitte kui inemine efi hendäst, enge ameti wõimusest Issanda Kristuse käsü pääle, niida kui nee sõna tunnistawa: „Kellele teie patu

andis annate, neile omma nemä andis antu; wõtke Pühha Waimu.“ Sest õtse kui Znemise Pojal maa pääl wõimus om, patu andis anda, niida om Temä sellesama wõimuse jutuse ameti sisse säädnu kui Temä ütlep: „Õtse kui Esä Minno om lähätänü, niida lähätä Mina teid ka. Joh. 20, 21; nink Luk. 10, 16: Kes teid kuulep, see kuulep Minno.“

Kellele peäp sis pattu andis andma?

Neile, keä töisitjen kahitsemisen oma pattu üles tunnistawa nink alandliku uskliku söämega armu nink rõõmustamist Jeesuse Kristuse peräst pallewa. Niida kui Issand Jeesus Kristus luuwalutsese ütlep Matt. 9, 2: „Ole rõõmsa, poig, sino patu omma sulle andis antu; nink patukahitsejale naisele Luuk. 7, 48, 50: Sino patu omma sulle andis antu; sino usk om sinno awitanu; mine rahuga.“

Kellele peäp sis pattu kinnitetama?

Kõigile umbuskjile nink neile, keä patust ei käänä, keä wallatul kombel patu sisse jääwä elämä, nink kõik kristlikku manitsust ärä põlgwa. Niida kui meie Issand Jeesus Kristus opetap Mat. 18, 15: Kui sino weli sino wasta pattu teep, sis mine nink noomi tedä hendä nink temä waihel ütfindä. Kui temä sinno kuulep, sis olet sina wele wõitnu. Ent kui temä ei kuule, sis wõta weel üts ehk kaits hendäga, et kõik asi saijas kate ehk kolme tunnistaja suun. Ent kui temä näid ei kuule, sis ütle sedä kogodusele. Ent kui temä ka kogoduft ei kuule, sis olgu temä sino meelest kui pakan nink müütnik.

Patalkäümisest.

Mis om: patal käüma?

Oma patu Jumalale nink temä asemel kerikoopetajale üles tunnistama.

Mitu tükki sis patalkäümise man peäp olema?

Rats tükki: 1) Et inemine oma pattu üles tunnistap. 2) Et temä sedä patuandisandmist kerikoopetaja käest niida wõtap nink usup, õtje kui oles temä sedä Jumala käest kuulnu nink saanu, ja mitte sest katfite ei mötle, enge kindmäste usup, et patu see läbi omma andis antu taiwan Jumala een.

Määrätsit patta sis peäp üles tunnistetama?

Jumala een peäp inemine hendä kõigist patast süüdläses tunnistama, ka neist, mis meie ei tunne, niida kui meie Esä-meie palwusen teeme. Ent kerikoopetaja een peäme ennegi nee patu üles tunnistama, mis meie tiiäme nink oman söämen tunneme.

Misfugutje patu nee omma?

Eiin peät fina oma elosaisuse pääle kaema Jumala künne käju perrä, kas sa olet esä, emä, poig, tütar, esänd, emänd, fulane, näütsif: kas sa oled olnu sõnawõtlit, usutaw ja ussin; kas sa kellelegi olet kurja tennü sõna ehk tööga; kas sa olet warastanu, hooletu olnu, midägi hukka saatnu, kahjo tennü.

Ütle mulle lühidelt, kuidas mina pataskäimisel oma patu peä üles tunistama?

Niida mõit sina keriko-opetaja wasta üteldä: Armulik keriko-opetaja, mina palle teid, wõtke mino patu-tunistust kuulda nink mulle Jumala peräst andisandmist kuulutada.

Mina waene patane tunista üles Jumalale nink teile, et mina ole rasedaste mõtte, sõna nink tööga pattu tennü, ja seega Jumala wihha nink nuhtlust ärä teennü. Ent mina kahitse omme patta kõigest jõamest nink palle näid andis Kristuse peräst, kes mino patu eest om ärä foolnu. Mina taha edespäidi hendä parandada. Armas Jummal, anna mulle see tarbis omma Pühä Waimu!

See pääle ütelgu keriko-opetaja: Jummal olgu sulle armulik nink kinnitagu sino usku! Amen.

Nink weel?

Kas sina ka usut, et mino andisandmine ka Jumala andisandmine om?

Ja, mina usu.

Sis ütelgu temä:

Nii kui sina usut, niida sündigu sulle. Nink mina, meie Isfanda Jeesuse Kristuse käsu pääle, anna sulle andis sino patu Esä nink Poja nink Pühä Waimu nimel. Amen. Mine rahuga. Amen!

Palwe.

Sommongu palwe.

Mina tennä sinno, mino armas taiwane Esä, Jee-
fuse Kristuse sino armsa Poja meie Issanda läbi, et sina
minno minewäl ööl olet armulikult hoitnu ja kaitсну
kõige iho- ja henge kahjo eest. Mina palle sinno, anna
mulle armu, et mina omma pattu wõisssi südämeest tunda,
kahitseda ja maaha jätta; anna mulle andis kõik mino
patu ja essituse, minkaga mina sinno ole wihastanu.
Raidsa ja hoiä minno sellsinätsel päiwäl armulikult kõige
patu, kurja ja kahjo eest, et kõik mino mõtte, sõna, tego
ja elo sino meele peräst wõissee olla. Mina annan oma
iho ja henge, meie ülembä walitseja ja kõik muu ülembä,
meie wanemba, sugulase, wainlase, kõige ristirahwa ja
kõik mis mull om, sino hoolde. Sino Püha Waim wa-
litsegu minno, sino pühä engli olgu mino mann, et kuri
wainlane üttegi meelewalda mino üle ei saa! Amen.

Palve enne söömaiga.

Rõiki filmä ootwa, Issand, sinno ja sina annat näile näide rooga omal ajal. Sina awat üles oma kae, ja täüdat kõit, mis eläp, hää meelega. Au olgu Jumalale, Esäle, Pojale ja Pühäle Waimule. Amen.

Issand Jummal, taiwane Esä, õnista meid ja neid= sinätsit sino andit, mis meie sino rohkest armust wasta wõtamo, Jeesuse Kristuse meie Issanda läbi! Amen.

Kristus ütlep: Inemine ei elä mitte ütfindä leiwäst, enge egäst ütest sõnast, mis Jumala suust wäljä tulep! Amen.

Palve perän söömaiga.

Meie tennäme sinno, Issand Jummal, taiwane Esä, Jeesuse Kristuse ama Issanda läbi, kõige sino ande ja häätegemise eest, kes sinä elät ja walitsjet igäwäste! Amen.

Jummal olgu kitetü ja tenätü söögi ja joogi ja oma kalli sõna eest; temä andku meile meie egapäiwäst leibä ja õnistagu meid ka henge poolest Jeesuse Kristuse, meie Issanda läbi! Amen.

Tenäke Issandat, sest temä om hää ja temä hel= düs püsip igäwäste! Amen.

Õdangu palve.

Helde taiwane Ejä! Sino armu läbi om täämbäne päiw mööda lännü. Sa olet minno elon ja terwüsen hoitnu ja olet minno kõige kahjo ja kurja eest kaitssnu ja warjanu. Sellepärašt kitä Jssandat, mino heng, ja kõik, mis mino sisen om, temä pühhä nimme! Jah kitä Jssandat, mino heng, ja ärä uneta mitte temä hää tegemisi ärä. Helde Jssand! Mina palle sinno, hoia minno ka edespidi, nii kui sa minno seeniajani olet hoitnu. Lase mull sell ööl rahuliste hengätä ja keelä minost ärä kõik kahjo ja kurja. Anna mulle andis kõik mu patu ja pühendä mu söant, et ma unengi pattu ei tee. Hoia sell ööl ka kõiki mu omatsit ja armsit lähedäl ja kaugel. Warja meie keisrit ja kõiki ülembit. Kaidsa kõik ristirahwast. Snista minno, Jssand, ja hoia minno; lase oma palgel paista mino pääle ja ole mulle armuline; tõsta oma pale mino pääle ja anna mulle rahu! Amen.

Palve, mis lats wooden peäp pallema.

Armas Jeesus, tee mu wagas,
Et ma rahuliste mafas;
Ja mu henge pühendä,
Et saa ütškörd taiwade!!

Bibli lugu.

1. Zoomine.

1. Algusen lõi Jummal taiwa ja maa. Ent maa olli harimata ja paljas ja pimedüs olli süviüise pääl. Sis üteli Jummal edimätsel päiwäl: „Saagu walgus!“ Ja walgus sai. Tõisel päiwäl üteli Jummal: „Saagu lootus!“ Ja warsti olli sinine taiwa laotus pää kottal ja pilwe joosima taiwa all, just niisama kui see weel täämbä päiw om. Kolmandal päiwäl üteli Jummal: „Wesi kogogu üttele paika, et kuiwa nätä!“ Ja sedämaid sündüwä mere ja järwe ja jõe lätte ja niisamate kuim maa, mäe ja oro ja lagendiku. Ent maapind olli weel paljas. Selleperäst üteli Jummal weel sellsamal päiwäl: „Maast targäku noor rohi üles ja wiljalise puu, kos näide seeme sisen om maa pääl!“ Ja maa aije noore haina wäljä ja puu ja lilli ja egä taim kande omma wiljä, mõni ubinit, tõine marjo, jälle tõise taimet terri eht seemne iwakeisi, just niisama, kui see weel täämbä päiw om. Neljändäl päiwäl üteli Jummal: „Saagu walguse taiwa laotusen, et nemä wahet tegewä päiwä ja öö wahetele ja andwa walgust maa pääle!“ Ja sedämaid paist päiw taiwast maaha ja kui öö kätte jõuse, sis järäs kõik taiwa laotus lugemata hulgast tähist ja näide keskeli kumas kuu. Ent weel es ole üttele ainuiski

elävät looma maa pääl. Selleperäst ütél Jummal wiindäl päiwäl: „Wesi sigitagu suure hulga eläwit hengi ja linnu linnaku maa päält taiwa poole!“ Ja warsti lindsiwa linnu taiwa all ja kala, wäikese ja suure, ka walaskala, ujuwa ween. Ja kuwwendal päiwäl ütél Jummal: „Maa toogu wäljä eläwit hengi näide sou perrä, kodoeläjit, roomajit ja mõtseläjit!“ Ja ütökõrraga olli maa täüs eläjit, suuri ja wäikese.

2. Kui Jummal jo kõik muu looma olli loonu, siis ütél temä: „Tekem inemise oma palge perrä, et nemä walitjewa kallo üle meren, linda üle taiwa all, ja eläjide üle ja kõige maa üle!“ Ja Jummal löi inemese oma palge perrä. Ent Jummal löi inemese mullast niin puhk elävät hõngu temä nina sisse. Niida sai inemine eläwäs henges ja Jummal and tälle nime Adam. Ja Jummal kaije kõige pääle, mis temä olli tennü, ja nätse see olli wäega hää. Niida sai taiwas ja maa ja kõik näide wägi walmis kuwwe päiwäga. Ent jäitsmendäl päiwäl hengäs Jummal kõigest omaft tegemisest ja õnist jäitsmendät päiwä ja pühend tedä.

2. Patufadamine.

1. Edimätsse inemise nimi olli Adam ja temä naine olli Ewa. Mõlemba pand Jummal paradiisi aida elämä. Säääl olli näil wäega hää olla, sest aid olli ütlemätä illos ja kand kõikjugu wiljä, ilma et inemisel waiwa oles olnu. Inemise esi olliwa pühä, hää ja õige. See olli paradiisi õnis põlw. Selle õndsja põlwe sisse pidiwä inemise siis igäwäste jäämä, kui na Jumala käjüst üle es oles astnu. Sest Jummal käst

inemiſt: „Kõigist aia puist mõit ja küll süüvä, ent hää ja kurja tundmise puust, mis keset aida seisap, ei peä ja mitte söömä, sest mill päiwäl sina sest sööt, peät ja surma koolma!“

2. Ütel päiwäl olli Gewa ütſindä keset aida, hää ja kurja tundmise puu lähedäl. Sis tulli siug ja ütel Gewa wasta: „Kas see om niida, et Jummal om ütelnü: „teie ei peä ütestki aia puust söömä?“ Naine koste: „Meie sööme kõigest aia puie wiljäst, ent selle puu wiljäst, mis keset aida om, om Jummal ütelnü: Teie ei peä mitte sest söömä ei ka temä külge putma, et teie mitte ei koole!“ Ent siug ütel naise wasta: „Teie ei peä mitte surma koolma!“ Ent Jummal tiäp, et mill päiwäl teie sest sööte, sis saawa teie silmä üles awatus ja teie saate kui Jummal ja tunnete hääd nink kurja.“

Ja Gewa nägi, et puu hää olli sümwä ja et ta filmile himmo tegi ja et puu armas olli, et ta targas pidi tegemä: Sis wött naine temä wiljäst ja sei ja and ka omale mehele ja temä sei ka.

3. Sis saiwa näide mõlembide filmä wallale ja nemä tuufewa, et na olliwa pattu tennü. Nemä olliwa Jumala käsüst üle astnu, selleperäst tulli näile hirm pääle, nii et nemä wärisiwä. Üte kõrraga kuuliwa nemä Jumala häält ja pagefiwa Jumala palge eest keset aida puhme sisse. Ent Jummal hõigas: „Adam kos ja olet?“ Sis koste Adam: ma kuuli sino häält aian ja pelksi, selleperäst pageji ma ärä.“ Jummal küsse: „Kas ja olet söönü sest puust, kellest ma keeli sinno söömäst?“ Adam koste: „Naine, kelle ja mulle abikaasas annit, and mulle sest puust ja mina sei.“ Sis ütlet Jummal naise wasta: „Misperäst ja sedä olet tennü?“ Naine koste: „Siug pett minno ja mina sei.“

4. Sis ütlet Jummal siwru wasta. „Et ja sedä olet tennü, sis olet sina ärä wannutu kõiki eläjide seän, mis wäljä pääl. Ma tahan wihawainu tõsta sino ja naise wahale ja sino seemne ja temä seemne wahale: Seesama peäp sino pää rõhkma ja saat temäle kondsa pistmä!“ Ja naise wasta ütlet Jummal: „Ma taha sulle wäega paljo wallu saata ja mees peäp sino üle walitsema.“ Ent Adamile ütlet Jummal: „Ärä wannutu om maa sino peräst! Dhakit ja orjawitso peäp ta sulle kaswatama. Oma palge heen peät ja leibä söömä, seeni kui ja jälle mullas saat, kost ja olet wõetu; sest sina olet põrm ja peät jälle põrmus saama!“

5. Sis aije Jummal Adami ja Gewa paradiisi aiast wäljä ja pand aia usse ette keerubi tulitse möögaga, et ütski ei peä sinnä sisse saama. Sest saani ei

kanna maa mitte esi hendäst enämb wiljä, enge inemine peäp tedä suure waiwaga harima ja palge heen hendäle leibä muretsama. Ent mis weel haledamb: Inemine on patane ja patu peräst tulewa temä pääle kõigesugutse hädä ja haiguse ja wiimate surm ja hukatus.

3. Weeuputus.

1. Nadamile ja Gewale olli Jummal latši kinknü. Kui nee latse suures saiwa, jis kink Jummal näile jälle latši. Nii sai inemisi palju maa pääl. Ent midä suurembas inemiste arm tössi, sedä suurembas kaswi ka inemiste kurjus maa pääl. Kõik näide teo ja sõna ja mõtte olliwa kurja. Sedä nägi Jummal taiwast ja üteli: „Ma taha inemise maa päält ärä kaotada; ent ma taha näile weel aiga anda patust käändä sada ja katskumend ajastaiga.“

2. Ent üks mees löüse armu Jumala filmä een, sest ta olli waga ja õige. Selle mehe nimi olli Noa. Ja Jummal üteli Noa wasta: „Tee hendäle laiw, suur ja korge, palju kambriidega ja kolme laega, ja tõrwa tedä sifest ja wäljält poolt pigiga. Sest mina taha weeuputuse maa pääle jaata, et ma ärä häwitä taiwa alt kõik liha, kon elowaim sisen om. Ent sinoga taha ma oma lepingo kindmaste tetä ja sa peät laiwa pääle minemä, sina ja sino poja, ja sino naine ja sino poige naise. Ja kõigist eläjist, mis maa pääl eläwä, ja kõigist linnest peät ja kats tükki hendä mano wõtma. Wõta ka kõikjugu rooga laiwa kaasa, et sinol ja näil sümwä om.“

3. Kui Noa kõik niida olli tennü, kui Jummal tedä olli käsknü, ja kõik jo laiwan olliwa, jis pand

Zummal laiwa usse temä takan finni. Ja sis lahksiwa süwiüse lätte ja taiwa luugi tettivä wallale ja 40 päiwä ja 40 ööd järgi mööda satte wihma nii kangeste, ötse kui oles tedä ülewäst maaha kallatu. Ja wett jai paljo, nii paljo, et ta tössi ja kõik luha ja põllu wee ala matt ja ka üle kõige korgembide mäki woolas. Sis uppuma kõik inemise ja eläjä ja linnu ärä ja es päse ütte ainusti.

4. Ent Noa ja kõik nee, kes temäga laiwan ollima, jäiwä ello. Sest wesi töst laiwa üles ja laiwa kawe wee pääl, seeni kui wesi ärä alasi. Kui laiwa Noa mäe otsa olli saisma jäänü, sis tegi Noa laiwa akna wallale ja last kaarna wäljä. Kaarna lennas finnä ja tännä, üte mäe otsast töise otsa, ja es tule mitte laiwa tagasi. Sis last Noa tuwikese wäljä, et

nätä saassi, kas wesi ka jo mäe alt ärä om kahanu; ent tuwifene es lörwä mitte kuiwa maad ja tulli temä mano tagasi laiwa. Seitsme päiwä peräst last Noa töist kõrda tuwifese wäljä; see tulli ödangu ajal temä mano tagasi ja õlipuu leht olli temäl suun. Sest tuuse Noa, et wesi olli maa päält kahanu. Ent ta oote weel seidse päiwä ja last kolmat kõrda tuwifese wäljä ja see es tule enämb temä mano tagasi. Sis wött Noa laiwa katuse ärä ja nätse maa olli tahe.

5. Sis ütäl Jummal Noale: „Mine laiwast wäljä, sina ja sino naine ja sino poja ja sino poige naise ja kõik eläjä, mis sino mann omma!“ Ja Noa läts laiwast wäljä kõigega, mis laiwan olli. Noa ehit altri Jumalale ja ohwerd palotamise ohwrit altri pääl. Sis ütäl Jummal: „Ei peä edespidi kõigil maailma päiwil mitte lõpma ei külwmine, ei põimine, ei külm ei ka pallaw, ei suwi ei ka talw, ei päiw ei ka öö.“ Ja Jummal õnisti Noat ja ütäl weel: „Oma wikerkaari ole ma pilwi sisse pandnu, see peäp lepingo tähes olema, mis ma kindmäste ole jäänü hendä ja kõige liha wahel, mis maa pääl om.“

4. Pääwanemba.

1. Kawwa aiga perän Noat elli jälle üts waga mees. Selle nimi olli Abraham. Selle Abrahami mano tulli Jummal ja ütäl temäle: „Mine omalt maalt ja omme sugulaste seldsist ja oma esä majast ärä sinnä maale, mis ma sulle taha näütädä. Ma taha sinno suures rahwas tetä, sinno õnistada, sino nime suures tetä ja sino sisen peäwä kõik suguwõsa maa pääl õnistetus jaama.“

2. Abraham kuulb Jumala käsku ja läts kõige oma varaga Kaanani maale. Sääl sündnü temäle poig, sellele pand ta nime Iisak. Ütskõrd ütäl Jummal Abrahami wasta: „Wõta oma poig Iisak, kes sino ainus poig om ja kedä sina armastat, ja mine Mooria maale ja ohwerda temä palotuse ohwris üte mäe pääl, mis ma sulle taha üteldä!“ Küll olli see käsk rasse täütä! Ent Abraham läts warsti teele ja jõuse kolmandal päiwäl Mooria maale. Mäe all pand ta ohwri puu oma poja sälgä ja wõtt tule ja wäidse hendä kätte ja mõlemba lätsiwä mäe otša. Minnen ütäl Iisak esäle: „Esä kae, siin om tuli ja puu, ent kos om woonakene palotamise ohwris?“ Esä koste: „Küll Jummal kaep hendäle woonakese palotamise ohwris, mu poig!“

Kui mõlemba mäe otša saiwa, ehit Abraham sinnä altri üles ja sääd puu altri pääle ja kõüt oma poja

Zisaki finni ja pand ta altri pääle puie otja. Sis küünit Abraham kae wäljä ja wött wäidse, et ta oma poja ärä tapas. Ent Issanda engel hõigas temä wasta: „Abraham, Abraham! Ärä pane omma kätt poijsi külge ja ärä tee tälle midägi wika!“ Abraham tõst oma filmä üles ja nägi, et üts oinas olli temä jälä takan farwist finni rägästikun; selle oina ohwerdas temä palotus ohwris oma poja asemele. Ent sis üteli Jummal Abrahamile: „Et sa olet täwweste mu sõna kuulnu ja ei ole omma ainust poigagi mulle mitte keelnu, selleperäst taha ma sinno tõtteste õnistada ja sino sõu wäega suure tetä nii kui taiwa tähti ja kui liiwa mere weeren. Ja sino seemne sisen peäwä õnistetus saama kõik maailma rahwa!“ Sis läts Abraham jälle kodu tagasi.

3. Zisaki poja nimmi olli Jakob ja Jakobil olli katstõistkümmend poiga. Esä Jakob armast ütte poiga, Zoosep nimi, enämb kui kõiki tõisi ja tegi temäle kiriwä särgi. Sest Zoosep olli hää lats ja kuuld alati esä sõnna. Ent tõise wele wihtsiwa Zoosepit, sest et ta näide kurja töö esäle ärä kõnel, ja es taha temäga hääd sõnnagi kõnelda. Päälegi nägi Zoosep und ja kõnel jedä omile weljole: „Meie ollime wihta kõütman ja mino wiht tõssi pistü ja teie wiho kumardima tedä.“ Sis ütliwä temä wele: „Kas sina tahat meie üle kuningas saada?“ Tõine kõrd nägi Zoosep jälle und ja jutustas: „Päiw ja kuu ja ütstõistkümmend tähte tulliwa ja kumardima mino ette.“ Sis tõrel esä tedä: „Kas mina ja su emä ja su wele peäme tulema ja sinno kumardama?“ Ent wele wihtsiwa tedä weel enämb kui enne.

4. Ütel päiwäl olliwa wele Siikemin karja hoitman. Sis üteli esä Zoosepile: „Mine kae, kas su weljo käsi häste käüp ja kas karjaga hää lugu!“ Zoosep läts.

Ent kui wele tedä kawwest näiwä, ütliwä nemä: „Rae, säält tulep unenägija, tulge tapame temä ärä, wiskame hauda ja ütleme sis: Kuri elläj om temä ärä föönü! Sis saame nätä, mis temä unenäo tähendäwä.“ Ent kõige wanemb weli üteli: „Arge walage werd, enge wiskake ta laande hauda!“ Sest temä taht Zoosepit peräst salajalt hawwast wälja tõmmata ja esä mano tagasi saata. Kui Zoosep weljo mano jõuse, wõtowa nemä kiriwä särgi temä jäläst ärä ja wiskiwa Zoosepi hauda, kos wett sisen es ole, ja istewa maaha leibä wõtma. Söögi ajal läts üks woor kaupmechi näist möödä omma kaupa Egiptuse maale wiimä. Sis üteli üks weli, Juuda nimi, tõiste wasta: „Mis kaso meil sest om, et meie oma wele ärä tapame? Paremb müüme ja kaupmehile ärä.“ Wele wõtowa Juuda nõu kuulda ta mõijewä Zoosepi ärä katekümne hõpetüki eest. Peräst tapiwa nemä noore siku ärä, kastiwa Zoosepi kiriwä särgi were sisse ja saadiwa ta sis esä kätte ja lasiwa temäle üteldä: „Selle särgi oleme löödnü, et tunista, kas see om sino poja särk! Kui Jakob särki nägi, kisti ta oma rõiwa katski ja pand kotirõiwa sälgä, iff ja üteli: „See om mu poja särk! Kuri elläj om ta ärä föönü, Zoosep om tõtteste ärä murtu! Küll ma lää lei-näten oma poja mano hauda!“

5. Kaupmehe weiwä Zoosepi Egiptuse maale ja mõijewä ta sääl kuninga ülembäle teendrile ärä. Selle teendri nimi olli Potiwar. Zoosep teene Potiwari au-faste ja usutawalt ja Jummal õnist tedä, nii et kõik töö, mis Zoosep tegi, häste kõrda lätsiwä. Sedä nägi Poti-war ja pand Zoosepi kõige oma maja ülekaejas. Ja sest ajast olli Jumala õnistus kõigen, mis temäl olli koton ehk wäljän. Ütel päiwäl olli Zoosep ütsindä koton.

Sis haard Potiwari naine temä särgist finni ja taht, et Zoosep pidi pattu tegemä. Ent Zoosep üteli: „Kuis peässi mina sedä suurt kurja tegemä ja Jumala wasta pattu tegemä?“ Ja kui Zoosep sedä olli ütelnü, jätt ta oma särgi temä kätte ja pagesi ärä wäljä. Ent kui Potiwar kodo tulli, näüte temä naine tälle Zoosepi särki ja üteli: „See wõõras sulane, kelle sa olet oma maja ülekaejas jäädnü, tulli mu mano ja taht, et ma pidi pattu tegemä. Ent ma hõiksi suure häälega appi ja temä pagesi ärä wäljä, näe siin om ta särk, mis ta siia jätt, kui ma tedä kui kurjategijät finni wõtta tahi.“ Potiwar uske oma naise juttu ja wistas Zoosepi ilma ülefullemata wangitorni.

6. Ka wangitornin olli Jummal Zoosepiga ja tegi, et ta armas olli wangihoone ülembä meelest, nii et see kõi wangi Zoosepi ülekaemise ala and. Ütel hommongul löüse Zoosep kats wangi wäega murren olewat, nee olliva kuninga keldre ülekaeja ja köögi ülekaeja. Zoosep küsse näide käest: „Misperäst teie täambä nii murren olete?“ Wangi kostiwa: „Meie oleme unenäo unenännü ja keäki ei oska meile meie unenäko ärä seletädä.“ Zoosep üteli: „Seletüise omma Jumala käen. Ent jutustage mulle oma unenäo: Edimält jutust keldre ülekaeja: „Ma näije unen: Wiinapuu olli mu een, sel olli kolm osja, nee tärgewä, häitsiwä ja marja saiwa walmis. Sis olli kuninga karik mu käen, ma pitsiti wiinamarja karika sisse ja anni karika kuninga kätte. Sis koste Zoosep: „Kolm osja omma kolm päiwä, sis panep sinno kuningas jälle su ameti pääle. Ent peä minno meelen, kui su käsi häste käüp! Kui köögi ülekaeja sedä seletüst kuuld, jutust temä ka oma unenäo: „Kolm palmitut korwi olliva mu pää pääl ja kõige päälmatse sisen olli

kõikfugu rooga ja linnu seiwä sedä korwist mu pää päält.“
 Sis koste Zoosep: „Kolm korwi omma kolm päiwä, fis poop kuningas sinno üles puu külge ja linnu sööwä su liha sino päält ärä. Kolmandal päiwäl olli kuninga sündümise päiw: Sis tõst kuningas keldre ülekaeja oma enditse ameti pääle tagasi, ent kõögi ülekaeja last ta üles pumwa ja linnu seiwä lihä temä luie päält ärä. Ent keldre ülekaeja es peä Zoosepit mitte meelen ja niida jäi ilmsüütä Zoosep weel wangi.

7. Kate ajastaja peräst nägi kuningas, kedä Waa-raos kutsuti, und: Kuningas sais Niiluse jõe weeren ja jõest tulliwä seidse lihawat lehmä wäljä ja peräst seidse lahja lehmä; ent lahja lehmä seiwä lihawa lehmä ärä ja es lää ommeti mitte lihawambas. Sis wirgu Waa-rao üles. Ent kui ta jälle magama uinu, nägi ta wastfeste und: Seidse wiljapääd kaswima üteft kõrrest wäljä, jämme ja hää, ent selle perän kaswima sestfamaft kõrrest seidse peenifest ja kõrwenut wiljapääd wäljä ja neeliwä jämme pää alla ja es lää ommetegi mitte paksembas. Kui kuningas hommongul üles wirgu, kuts ta kõik Egiptuse maa targa mehe kofko, et na pidiwä temäle temä unenäo ärä seletämä. Ent ütski es oska näid ärä seletädä. Sis ütel keldre ülekaeja Waaraole: „Kui mina ja kõögi ülekaeja wangin ollime, fis näijeme meie mõlemba und, ja wange ülekaeja selet meile meie unenäo ärä ja kõik om just niida sündünü. Sis last Waarao Zoosepi wangihoonest hendä ette tumwa ja jutust temäle oma unenäo ärä. Ja Zoosep ütel: „Mõlemba unenäo lääwa ütte. Zummal om Waaraole teedä andnu, mis ta tahap tetä. Seidse lihawat lehmä ja seidse hääd wiljapääd omma seidse ajastaiga: Sis kaswap wiljä nii paljo, et tedä keäki ei jõwwa ärä sümwä.

Seidse lahja lehmä ja seidse tühjä wiljapääd omma ta seidse ajastaiga: „Sis panep põud põllu kinni, et wiljä sukugi ei kaswa, ja suur nälg tulep Egiptuse maa üle. Selleperäst pandku kuningas nüüd üks mõistlik ja tark mees Egiptuse maa üle, et ta wiendä osa kõigest wiljäst seitsemel rohkkel wiljä ajastajal kokko kokop ja magaside sisse paigale panep, et seitsemel näljä ajastajal wõtta oles ja rahwas mitte nälgä ei koole.“ Sis pand Baarao Zoosepi kõige Egiptuse maa üle, nii et ütfindä kuningas esi temäst weel ülemb olli. Ja kuningas pand oma sõrmuse Zoosepi sõrme ja kalli rõiwa temä sälgä, kuldketti temä kaala, last temäl kinga tõllan sõita ja käs temä een hõigata: „Egäüts heitku põlwile maaha!“

8. Kui näljä ajastaja kätte tulliwä, löppi rahwa wiljä tagawara warsti otša. Ja rahwas läts Baarao mano ja pallel wiljä. Ent Baarao üteli: „Minge Zoosepi mano, mis temä teile üteli, sedä teke!“ Sis läts kõik rahwas Zoosepi mano ja temä tegi magaside usse wallale ja mõije wiljä Egiptuse rahwale ja kõigele maailmale, sest nälg olli wõimust saanu kõigil mail sääl ümbrekaodo. Ütel päiwäl tulliwä kümme wõõramaa meest Zoosepi mano, kumardiwa maani temä ette ja palsiwa wiljä osta. Nee olliwä Zoosepi wele. Nemä es tunne Zoosepit mitte, ent Zoosep tuuse nemä warsti ärä. Siski es anna ta sest märki, enge taht näid läbi kaija, kas na weel ni armuta ja kurja omma, kui enne. Selleperäst kõnel ta keelemehhe läbi kalesse näidega ja üteli: „Teie olete jalaja maakulleja, teie olete tulnu kullema, kost poolt om kõige hõlpsamb Egiptuse maa sisse tükki.“ Nemä kostiwa: „Ei mitte, mu esänd! Meie oleme Raanani maalt. Meid olli katstõistkümmend weljä, nooremb om praegu esä mann, üttele ei ole enämb alale, ja meie

kümme oleme siin.“ Joosep pand na kolmes päiwäs wahi alla ja sis üteli ta näile: „Kui teie õige mehe olete, siis jäägu üks teie seäst wangitorni, ent tõise wiigu wiljä kodo ja toogu oma nooremba weli mino mano, siis ma näe, kas teie kõne tõte om.“ Sis ütliwä weli henda kessel: „Seda kõik sünnip meile selleperäst, et meie oma weli ärä mõijeme; Jummal tasop meile meie patu kätte!“ Ja Siimeon kõi deti kinni ja wiidi wangitorni.

9. Esä Jakob heiti ärä, kui kõigest ütlesjä poiga wiljä wooriga tema uksaia pääle jõusewa. Ja kui nemä olliwa kõik ärä kõnelnu, mis Joosep olli ütelnü, siis kaibas Jakob: „Teie teete minno lastist wallale! Joosepit ei ole enämb, Siimeoni ei ole enämb ja Benjamin tahate teie ka ärä wõtta. Mu nooremb poig Benjamin ei peä mitte teiega Egiptuse maale minemä!“ Ent kui põimu aig kätte jõuse, es ole põlda päält midägi põima, sest põud olli kõik ärä palotanu. Egiptusest ostetu wili lõppi ka otsa. Sis üteli Jakob: „Minge jälle ja ostke meile leibä!“ Ent Juuda koste: „Muidu meie ei saa ütte terrägi kui Benjamin mitte meiega üten ei ole. Mina taha temä eest käemees olla, et ta Egiptusest jälle tagasi tulep!“ Sis lasti Jakob ka omal noorembal pojäl teele minnä. Joosepi ette jõuden kumardiwa nemä maani ja anniwä tälle meeleshääd. Ent Joosep teret näid lahkestes ja küsse: „Kas teie wana esä käsi häste käüp?“ Nemä kostiwä: „Su julase, meie esä, käsi käüp häste!“ Sis küsse Joosep Benjamini näten: „Kas see om teie nooremb weli?“ Ja Benjamin henda wasta üteli temä: „Jummal olgu sulle armuline mu poig!“ Ent sis läts Joosepi südä nii haledäs, et ta kambrede rühke ja iff. Sis tõi Joosep Siimeoni näide mano ja pand nemä wanause perrä lauda istma; ja nemä pan-

niva sedä wäega immes, kost ta teese, kui wana nemä olliwä. Pääle lõuna käst Joosep omma majapidäjät: „Täüdü neide meeste koti wiljaga ja pane nooremba kotti mu hõpekarikas!“ Kui na tõisel hommongul olliwä liinast wäljä lännü, aije majapidäjä näile järgi ja üteli näile: „Misperäst tasote teie hääd kurjaga ja olete mu esändä hõpekarika ärä warastanü?“ Nemä kostiwä: „Kelle mant karikas löüdas, see peap koolma ja meie kõik tahame sis sino esändä sulasis jäädü. Majapidäjä otse kõiki koti läbi ja karikas löüti Benjamini kotist. Sis kisiwä nemä oma rõiwa lahki ja lätsiwä liina tagasi. Ja Joosep üteli: „Mis tego see om, mis teie olete tennü?“ Juuda koste: „Zummäl om su sulasit karistanu, kae, meie jääme kõik su sulasis!“ Joosep koste: „Teie tõise minge rahuga, muud kui see mees, kelle kotist karikas löüti, jääp mulle sulases.“ Sis üteli Juuda: „Mu esänd!

Meie esä armastap selle poja henge wäega. Kui meie kodo jõwwame ja see noormees ei ole mitte meie seän, siis saadame oma esä halli hiusse murrega hauda. Mina taha temä asemel sino sulases jääda! Sis es wõi Zoossep hendä enämb tagasi hoita. Ja nakas suure häälega ikma ja üteli: „Mina ole Zoossep, teie weli, kedä teie olete ärä müünü! Kas mu esä weel eläp?“ Wele heitivä nii ärä, et na sõnnagi suust es saa. Ent Zoossep üteli: „Minge ja ütelge mu esäle: Niida ütlep su poig Zoossep: Jummal om minno esändäs pandnu Egiptuse maa üle. Tule mu mano ja elä Kooseni maal kõige oma perrega, sääl taha ma sinno toita!“ Ja ta wött Benjamini ümbre kaala ja and kõigile omile weljole suud. Peräst saate ta nemä suurde kingitüstega esä mano. Temä wiimne sõna olli: „Urge riielge mitte tee pääl!“

10. Kui Zoossep wele Kaanani maale tagasi jõusewa, ütliwä nemä oma esä wasta: „Zoossep eläp ja om walitseja üle kõige Egiptuse maa. Ja sina peät temä mano minemä Egiptuse maale ja sääl temä mann elämä.“ Jakob heiti niida ärä, et temä jedä sõnomet usku es jaks. Ent kui ta nägi wankrit, mis Zoossep temä perrä olli lähätänü, siis uske ta poige kõnet ja üteli: „Sest om küll, et mu poig Zoossep weel eläp, ma taha minnä ja tedä nätä, enne kui ma koole.“ Kui Jakob Egiptuse maale jõuse, siis läts Zoossep temäle wasta ja kui ta tedä nägi, wött ta temä ümbre kaala ja iff kawwa temä kaalan. Ja Jakob üteli: „Niid taha ma koolda, et mu silmä weel omma sinno nätä saanu!“ Zoossep toit omma esä ja omme weljo ja kõif oma esä peret, seni kui nälä aig mööda läts, ja siis jäiwä nemä kõif Kooseni maale elämä ja näid nimitedi Jisraeli rahwas.

5. Mooses.

1. Mitu sada ajastaiga perän Joosept walits Egiptuse maa üle üts wali kuningas. See üteli: „Kae Jisraeli rahwast on enämb kui meid, piüdkem näid kawalussega wähandäda!“ Sis panniwa nemä fundja Jisraeli üle, näid rasse tööga waiwama sawikiwwe teten ja põllul. Ent midä enämb näid waiwati, jedä enämb näid sai. Sis and Waarao omale rahwale käsü: „Kõik poiglatse, mis Jisraeli rahwale sünnüwä, peäte teie jõkke wiskama ja kõik tütarlatse ello jätmä!“ Sell ajal sündü ütele Jisraeli mehele, Amram nimi, ja temä naisele Johebetile poig, ja see olli wäega illos lats. Wanemhede südä es kanna omma latskest wette wisata, selleperäst hoise emä tedä kolm kuud warjol. Ent kui temä enämb es wõi omma last eest ärä kätki, jis wött emä üte pilliroost kirstukese ja törwas tedä mäewaiguga ja pigiga, nii et ta tsilkagi wett läbi es lasse. Sis pand temä latsse kirstukeste ja selle Niiluse jõkke pilliroo sisse. Ja kae! Waarao tütar tulli jõe weerde tsuflema. Ta nägi kirstukest ja last ta hendä manno tuwwa. Kuninga tütar wött kirstukese wallale ja kae, illos latskene olli sisen ja küünüt oma käe kaejale wasta ja nakas haledaste ikma. Sis üteli Waarao tütar: „See om üts Jisraeli rahwa lats! Ja kinga tütar heit latskese pääle armu ja wött ta hendäle pojas ja pand temäle nimes Mooses, sest ta üteli: „Ma ole ta weest wäljä tõmmanu!“ Ja Moosest opetedi kõigen Egiptuse maa tarkusen ja ta olli wäkw sõnon ja tean.

2. Kui Mooses olli suures saanu, jis mõtel temä: „Ma taha wäljä minnä ja oma rahwa Egiptuse orjapõlwest ärä pästä!“ Rahwa mano minnen nägi ta, et

üts Egiptuse mees Jisraeli meest pess. Mooses lei Egiptuse mehe maaha ja matt ta liiva sisse. Tõisel päiwäl nägi ta, et kats Jisraeli meest tapliwa. Mooses aste mano ja üteli sellele, kes omale lähembäle liiga tegi: „Misperäst sa pessät omma lähembät?“ Mees koste: „Kes om sinno kohtumõistjas meie üle pandnu? Kas sa tahat minno ka ärä tappa, nii kui sa eilä Egiptuse mehe ärä tapit?“ Sis heiti Mooses ärä, sest ta nägi, et see asi olli awalikus saanu. Warsti anti sedä ka Waarao-nile teedä ja temä püüse Moosest kinni wõtta ja ärä tappa. Ent Mooses pagesi ärä ja päässi Midjani maale. Sääl sai ta preestri karjuses. Ütel päiwäl olli Mooses karjaga Hoorebi mäe ligidäl. Kõrraga nägi ta: Orjawiitsa wõso palli, ent ommeti es pala ta mitte ärä. Mooses läts lähembäle kaema, mis imelugu see om. Ent

Jummal hõigas temä wasta orjawitsa mõsost: „Mooses, Mooses! Ärä tule mitte lähembäle, wõta kängä jalast ärä, sest see paik, kos pääl sa saisat, om pühä maa. Mina ole Jehoowa, Abrahami, Zisaki ja Jakobi Jummal.“ Mooses katt oma filmä kinni, sest ta peljäs Jumala pääle kaeda. Jummal üteli weel: „Küll ma ole oma rahwa wiletsüst nännü ja ole maaha tulnu, näid ärä pästämä, ja näid Kaanaani maale wiimä, mis piimä ja mett joosep. Tule nüüd, ma taha sinno Waarao mano lähätädä, et sa Zisraeli Egiptusest wäljä wiit!

3. Mooses läts oma wele Aaronaiga Waarao mano ja üteli: „Niida ütles Jehoowa, Zisraeli Jummal: Lase mu rahwal minnä, et na mulle pühhä pidävä laanen!“ Ent Waarao koste: „Kes om Jehoowa, et mina temä sõnna peä kuulma? Mina ei lase Zisraeli rahwast mitte minemä!“ Ent Jummal saate üts tõise perän kümme nuhtlust Egiptuse maa pääle, kunni Waarao käsü and: „Minge mu rahwa seäst ärä kõige perre ja rahwaga!“ Ent waiwalt olli Zisraeli rahwas ärä lännü, kui Waarao näid juure wäega takan aije ja na kätte sai, kui na Berewä mere weeren laagrin olliva. Kolme küle pääl olli wihatse Waarao wägi, ent neljändä küle pääl meri: Kohegi es wõi Zisrael ärä pästä. Ent Jummal üteli Moosese wasta: „Küünitä oma käsi mere poole ja löö kepiga! Ja sedämaid lahku meri kates, wesi katel pool kui müür, ent keskel kuiv tee. Sedä teed möödä läts Zisraeli rahwas kuiva pääl kesi merest läbi. Sis aijewa Egiptuse sõawäe näid takan, kunni na keset merd jõusewa. Ent sis küünit Mooses Jumala käsü pääle tõist kõrda oma käe wäljä mere poole ja lei kepiga. Ja warsti pahwat wesi katelt poolt üle Egiptuse wäe pää tokko, nii et kõik ärä uppuma. Zisraeli rahwas nägi

näide kooluid kehhi mere weeren ja peljäs Jehoomat. Ent Mooses ja Aaron ja Jisraeli latse lauliwa Jumalale kittuse laulu.

4. Kolmandal kuul kui Jisraeli rahwas Egiptuse maalt olli wäljä tulnu, sis jõuse ta Siinai mäe mano. Rahwas jäi mäe ala, ent Mooses läts üles mäe otja.

Ja mägi suitsas ja wärisi wäega, paks pilw olli mäe kottal ja kange pasuna hääl olli kuulda. Sis tuli Jummal taiwast maaha ja kirjot omma kümme käskü kate kivilawwa pääle ja and nee lawwa Moosese kätte. Ka paljo muid käskü and Jummal Jisraeli rahwale ja Mooses kirjot kõik nee sõna üles, mis Jummal olli kõnelnu.

5. Sest saani kui Jisraeli rahwas Werewäst merest olli läbi lämmü, and Jummal näile taiwast manna

füürwä, see olli egä hommongu kui kaste maan ja Zisraeli latse korsiwa tedä egä hommongu päiwä jaos. Ent kumwendäl päiwäl pidiwä na tedä kate päiwä jaos korjama, sest pühapäiwäl es sata mitte manna taiwast. Nii fööt Jummal Zisraeli laanen. Ja kui näil juuwä es ole, sis lei Mooses kepiga paest wett wäljä. Sellegi peräst nurisi Zisraeli rahwas sagedaste Jumala wasta ja Jummal pidi näid mitu korda rasedaste karistama. Kui na ütškörd jälle nurisiwa, ütel Jummal: ütski neist, kes Egiptuse maalt wäljä tulnu, ei peä Kaanaani maad nätä saama, kui ennegi Zoosua ja Kaalep, kes mitte ei ole nurisnu, ja latse all katekümne ajastaja!“ Selleperäst pidi Zisrael nelikümmend ajastaiga laanen elämä, seeni kui köif nee, kes mehe eän Egiptuse maalt olliwa wäljä tulnu, ärä kooliwa. Ka Mooses kooli Neebo mäe pääl ärä. Ent Zoosua wei Zisraeli rahwa Kaanaani maale ja Jummal and selle maa näile peris ofas kätte, mis ta Abrahamile olli toowotanu. Ja see olli hää maa, mis piimä ja mett joost.

6. Zaawid.

1. Mitu sada ajastaiga olli jo Zisraeli rahwas Kaanaani maal elänü, sis walits Zisraeli üle üts kuningas, selle nimi olli Saul. Ja sõda tössi Zisraeli ja Bilisti rahwa wahel. Sõa mehe jaisiwa wastatjiku, tõine tõise mäe harja pääl ja org olli näide wahel. Sis tulli Bilisti leerist mees wäljä, Koljat nimi. See olli kuus küünard ja üts wasp pikk, wastküpär olli täll pään, soomuste wiisi tettü raudrõiwas sälän ja ta piigiwaras olli kui kanga wõllas. See Koljat hõigas Zisraeli mäe-

hulke wasta: „Walitsege hendä seäst üts mees wäljä, kes mino wasta wõitlep! Kui temä mino maaha lööp, sis tahame meie teie sulasis jääda, ent kui mina temä üle wõimust saa, sis peäte teie meid orjama.“ Ent Jisraeli meeste seän es ole ütte ainusti, kes oles julgunu Koljati wasta wõidelda. Sis toowot kuningas: „Kes Koljati maaha lööp, selle tee ma wäega rikkas ja jätä temä esamaja massust wallale ja anna temäle oma tütre naifes!“ Siski es lää keäki wäljä, sest kõi pelkšiwä suurt Koljatit. Sis tulli Taawid kuninga mano ja üteli: „Mina taha minnä ja selle Wilisti mehega sõdida!“ Saul koste: „Sina ei wõi mitte minnä, sest sina olet weel wäega noor pois, ent temä om latsest saani sõamees.“ Ent Taawid üteli: „Ma olli karjan oma esä lammaste mann ja löwi tulli üte karoga karja sekkä ja wei üte lamba ära, ent mina lätsi näile perrä, pästi lamba ärä ja lei löwi ja karo maaha. Jehoowa, kes minno löwi ja karo käest päst, küll temä pästap minno ka Wilisti mehe käest.“ Sis üteli Saul: „Mine ja Jehoowa olgu sinoga!“ Ja Saul pand oma raudrõiwa Taawida sälgä ja mööga temäle wööle. Ent kui Taawid tahte näidega kärwä, sis üteli ta: „Si ma wõi näidega kärwä, sest ma ei ole näidega harinu.“ Taawid pand raudrõiwa säläst maaha, wött oma kepi kätte ja walits hendäle wiis siledat kiwvi jöest ja pand nee omma karja pauna ja ling olli temäl käen. Nii läts Taawid Wilisti mehe wasta. Kui Koljat nägi Taawidat tulewat, irwit temä ja üteli: „Kas ma peni ole, et sa kepiiga mino mano tulet?“ Ent Taawid koste: „Sina tulet mino mano mööga, piigi ja oaga, ent mina tule sino mano wägewä Jehoowa nimel, kedä sina olet teotanu. Täämbätjel päiwäl tahap Jehoowa sinno mu

kätte anda, et kõik maailm teedä saap, et Jisraelil om Jummal." Kui Koljat jo lähileste jõuse, pist Daawid ruttu käe pauna, wött säält kivi wäljä ja wisas linnuga Bilisti mehe pää otsa, nii et ta filmile maaha satte. Ja Daawid joosk mano ja tõmmas Koljati mõõga tupest wäljä ja ragi sellega ta pää otsast ärä. Kui Bilisti rahwas nägi, et näide wäkw mees olli ärä, koolnu, sis pagesiwa nemä ärä. Ent Jisraeli mehe aijewa näid takan ja riisewa näide leeri. Kui Daawid sõast tagasi tulli, laulsiwa Jisraeli naised ridatsiku: „Saul om lõõnu oma tuhat, ent Daawid kümmetuhat!“ See olli Sauli meelest paha ja ta üteli: „Kas sis temä wiimäte peäp kuningas saama!“ Siski and ta oma tütre Miitkali Daawidale naises.

2. Kui Saul olli ärä koolnu, sai Daawid kuningas temä asemele. Daawid olli waga ja peljäs Jumalat

ja Jummal olli temäga, nii et ta kõik Jisraeli rahwa wainlase ärä wõite. Ütel päiwäl tulli prohmet Naatan kuningas mano. Kuningas ütlet temäle: „Kae mina elä seedripuä majan, ent Jumala laadit saisp telgi all!“ Naatan koste: „Niida ütlet Jehoowa: Sina ei peä mulle mitte kota ehitämä, enge sino poig; ja ma taha temä kuningriigi aujärge kinnitada igäwätšes ajas.“

3. Daawidal olli poig, Absalom nimi. See olli kõige ilosamb mees Jisraelin, jalatallast pääläeni es ole temäl wika. Ent temä südä olli salalik ja tife. Kawalaste warastas ta Jisraeli meeste südäme ärä. Barra hommongu saisp ta liina wäräjä een tee weeren ja ütlet egä mehe wasta, kes mõne tüüasja peräst kuningas jutule läts: „Sino asi om hää ja õige, enge kes panep minno kohtomõistjas siia maale, et mina egäle mehele õigust mõistassi?“ Ja kui teäki tedä kumard, siis satte ta temäle kaala ja and tälle suud. Ütel päiwäl läts Absalom Gebroni ohwerdama. Säält last ta pasunat puhku ja hõigata: „Absalom om kuningas saanu!“ Ja paljo rahwast kogos temä mano. Kui Daawid sedä kuulda sai, pagesi ta omme sulastega Absalomi eest ärä. Ent peräst kogos ta sõawäke ja sõda nakas Daawida ja Absalomi meeste wahel palama. Daawida mehe saiwa wõitu, ent Absalomi mehe pagesiwa ärä. Absalom esi pagesi hoboeesli jälän, ent kui ta üte suure tamme ala sai, kellel keerolise ossa olliwa, jäi ta hiussit pite tamme külge rippuma, ent hoboeesli läts omma teed. Kui Daawida wäepäälit ta jäält löüše, lei ta Absalomi koolus ja wišas ta hauda ja egä möödäminejä wišas üte kivi finnä hauda, kunni sellest wäega suur humit sai.

4. Daawidal olli ta üts hää poig, selle nimi olli Saalomon. See sai kuningas, kui Daawid ärä olli

koolnu. Saalomoni mano tulli Jummal unen ja üteltä: „Palle, mis ma sulle peä andma!“ Saalomon pallel: „Anna omale sulasele südä, mis Jumala sõnna kuulap!“ Sis ütelt Jummal: „Et sa jedä ollet pallelnu ja ei mitte pikkä itä ei ka rikkust ei ka oma wainlaste henge, sis taha ma sulle targa ja mõistliku südäme anda ja päälegi rikkust ja arwu ja pikä eloeä.“ Ja Saalomoni tarkus olli nii suur, et mõne ilma otsast tulliwä temä tarkust kuulma. Saalomon ehit ka Jehoowale ilosa templi Jeruusalemi liina. Ja kõik temä walitsuse aig olli rahu ja õnistuse aig. Ent weel pidi maailm tuhat aastat ootma, enne kui õige Taawida poig tulli, kelle kuningriik igäwäste püsip. See olli Jeesus, maailma Õnistegijä.

7. Kuningriigi lahkumine.

1. Kui kuningas Saalomon ärä olli koolnu, sis sai temä poig Reabeam kuningas. Noore küniga mano tulli kõik rahwas kokko ja ütelt: „Sina esä ajal olli meil wäega paljo orjust, sis wõta meie palwe kuulda ja wähendä meie masu ja tööd!“ Reabeam pidi edimält nõwwo wanemba rahwaga, ja wanemba ütliwä tälle: „Kuule rahwa palwe, sis saama nemä sulle sõnawõtliku olema kõige su elojä.“ Ent see nõu es ole Reabeami meele peräst, seeperäst küsse ta noorembide käest nõwwo ja nee ütliwä: „Sina ütlet niida rahwale: „Mina esä om teid nahkpiitskoga karistanu, ent mina taha teid raudpiitskoga karistada!“ Reabeam ütelt ka niida rahwale, ent selle pääle lahku kümme suguharro temäst ärä, ja temäle jäi ennegi kats suguharro: Juuda ja Benjamini suguharro. Sest ajast sai Jisraeli rahwast kats kuning-

riiki: Juuda kuningriik ja Jisraeli kuningriik. Juuda kuningriigi üle walits Reabeam ja selle riigi perält olli ka Jeruufalemi liin. Jisraeli riigi perält olli kümme suguharro, ja näide kuningas olli Zerobeam. See sääd kats kuldwasikat jumalis omale rahwale.

8. Celias.

1. Sell ajal kui jumalawallatu kuninga walitsiwa ja rahwaga Jumalat ärä unetiwa, and Jummal mõnele waale ja usklikule mehele omma waimu ja wäke, nii et nemä kuningit ja rahwast patu peräst karistiwa ja manitsiwa, imeteka teiwä ja tulewat õndsust ette kuulutiwa. Reid nimitedi prohwetis. Celias olli kõige suuremb ja wägewämb prohwet.

2. Wiiskümmend ajastaiga perän Zerobeami walits Jisraeli riigin kuningas Ahab. Ahab olli jumalapelgämätä ja wött Isebeli, pagana kuninga tütre hendäle naises ja orjas temäga Paali, kes pagana wäärjummal olli. Sis lähät Jummal Celia Ahabi mano, temäle ütlemä, et kolm ajastaiga maa pääle wihma ei ka kastet ei peä tulema. Nii sündi ka ja Jisraelile tulli kange nälg. Selle nälä ajal üteli Jummal Celiale: „Mine hommongu poole Kriti jõe weerde, sääl taha ma sinno toita!“ Ja Celias elli Kriti jõe weeren; jõi jöest wett ja kaarna töiwa tälle hommongu ja ödangu ajal leibä ja lihhä. Ent kui ajastaja peräst jögi ärä kuiwi, sis käst Issand Celial Saareptase Siidonimaale minnä. Celias tulli Saarepta ligi, sääl sai temä üte läsä nai-

sega kooko ja pallel hendäle jumma ja palakest leibä sümmä. Naine üteli: „Mull ei ole midägi muud, kui peo täüs jahhu wakan ja weiditese ölli anomani ja sest taha ma hendäle ja omale pojale wiimäst sööki walmistada.“ Elias üteli tälle: „Ärä pelgä midägi. Jahu ei peä wakašt, ei ka öli anomäst ärä lõpma, seeni kui Issand jälle wihma annap. Ja naine läts ja walmist sööki. Ja nemä seiwä ja jõiwa köit see nälä aja ja jahu es lõpe wakašt, ei ka öli anomäst. Sell ajal jäi selle naise poig haiges ja kooli ärä; ja temä emä ikke tedä wäega haledaste. Kui Elias sedä nägi, siis wei temä poisitese oma woode pääle ja pallel südämešt; „Issand, mino Jummal, lasse selle laste hengel jälle temä sisse tagasi tulla!“ Issand wött Gelia palwust kuulda ja pois tuli jälle ello, ja Elias and tedä temä emäle tagasi.

3. Kolmandal nälä ajastajal üteli Issand Gelialle: „Mina näütä hendä Ahabile, siis taha mina jälle wihma anda maa pääle!“ Elias läts. Ent kui Ahab tedä nägi, siis üteli ta tälle pahatselt: „Sina see oletki, kes Iisraelile tullü ja kahjo teep?“ Ent Elias koste: „Mina ei tee sedä küll mitte, enge sina nink sino esä sugu, et teie Issanda käsü maaha jätäte ja Baali orjate. Ent lasse nüüd kõigel rahwal ja Baali preestril Karmeli mäe manna kooko tulla, et awalikus saap, kes õige Jummal om.“ Kui köit rahwas koon olli, siis aste Elias näide sekkä ja üteli: „Kui kawwa lonkate teie katen mõtten? Kui Jehoowa om Jummal, siis käüge temä perrä! Kui Baal om Jummal, siis käüge Baali perrä!“ Ent rahwas es lausu sõnnagi. Sis üteli Elias: „Mina ole ütfindä Jehoowa prohmetis üle jäänü, ent Baali preestrit om nelisada ja wiiskümmend meest. Wõtku

nemä üts härjäkene ja mina wõta tõise. Nemä ohwerdagu Paalile, mina ohwerda Jehoowale; ent kumbgi ei tohi tuld ohwri külge panda. Kumb Jummal sis tulega meie appi hõikamise pääle kostap, see om õige Jummal." Rahwas kitt kõik sedä nõwwo hääs. Paali preestri naksjwa nüüd omma jumalat pallega ja hõikma ja hõigjwa hommongust lõunani: „Paal, kuule meid!“ Ent sääl es ole üttegi häält ei kostust.

Nüüd wõtt Gelas oma ohwri härjä, pand altri pääle, wali wett pääle ja hõigas: „Jehoowa, Abrahama, Iisaki ja Jakobi Jummal, anna täämbä tunda, et sina õige Jummal olet ja et mina sino sulane ole! Kuule minno Isand, mino Jummal! Sedämaid satte tuli taiwast ja sei Gelia ohwri ärä. Ent rahwas satte oma palge pääle maaha ja hõigas: „Jehoowa om Jummal!“ Paali preestri saiwa Gelia käsü pääle finni wõetus ja Riisoni jõe weeren ärä tapetus, sest et nemä wäärjumala teendri olljwa. Ja sedämaid lei taiwas mustas pilwist nink wihma nakas sadama.

4. Kui Isebel, kuninga Ahab naine, Paali preestride surma teedä saije, sis ähwärd temä kangeste Geliat ka warsti ärä tappa. Nüüd es julgu Gelas enämb Iisraelin olla, enge pagesti ärä laande ja olli wäega murelik. Ta läts kunni Dorebi mäe mano ja jäi õõjes üttele koopa. Ja Jehoowa kõnel sääl temä wasta nink ütlet: „Mina ole hendäle üle jätnü seidsetuhat meest Iisraelin, kes weel Paali ei ole kumardanu, selleperäst mine wõia Jehu kuningas ja Eliisa henä asemele prohwetis Iisraelin!“ Ja Gelas tullu jälle laanest tagasi, nink tegi niida kui Jummal temäle olli käsünü.

(5. Ahab maja kõrwal olli ütlet mehel Naabot nimi, wiinamägi. Sedä wiinamäke himost Ahab wäega

hendäle ja pakk Naabotile rahha. Ent Naabot es müü wiinamäe mitte ärä, sest see olli tälle wanembist perändüses jätetü. See olli Ahabile wasta meelt ja ta sai wäga kurwas. Sis üteli temä naine Isebel: „Ärä ole kurb! Mina taha Naaboti wiinamäe sino kätte saata.“ Nüüd kirjot Isebel kuninga nimel Iisraeli ülembile kirjä ja käst näil kats meest otši, kes tunistawa: et Naabot kuningat ja Jumalat teotanu om, ja sis Naabotit kiwega koolus lüüwä. Iisraeli ülembä teiwä ka neide kirjo perrä; leiwa Naaboti kiwega koolus ja Ahab wõis nüüd wiinamäe hendäle wõtta. Ent kui ta tedä hendäle wõtma läts, sis tulli Elias wasta ja üteli: „Mii kui peni Naaboti werd omma laknu, ni saawa ka peni sino werd lakma. Ja Isebeli kehä saawa peni liina müüri takan ärä söömä.“ Kui Ahab sedä kuuldi, sis kisti temä oma rõiwa katsti, pand kotirõiwa sälgä, paaste ja pallel wäega. Ja Jehoowa üteli Eliale: „Seeperäst et Ahab hendä om alandanu, sis ei saa õnnetus mitte temä päiwil, enge temä poja päiwil temä sou pääle tulema.“ Kolme ajastaja peräst sai Ahab sõan nooliga surmatus ja kui temä tõlda mõsti, sis lakniwa peni temä werd Iisanda sõna perrä.

Kui nüüd Zoram, Ahabi poig, kuningas olli Iisraelin, sis tõssi Jehu, kedä Elias olli wõidnu, temä wasta üles ja tapp temä ärä ja sai esi kuningas. Siina sisse tullen nägi Jehu Isebeli korgen maja akna een saismat. Isebel tõugati säält Jehu käsü pääle maaha; kooli ärä ja temä sai ärä sökutus. Ent kui Jehu perän söömist Iesabeli maha käst matta, sis es löüdä temäst muud kui pääluu, käe ja jala, muido olli kõik prohwetis sõna perrä penelt puhtas ärä söödü.)

6. Iig jõuse kätte, et Iisand Eliat taht taimade

wõtta, sellepärast läts temä Eliisaga Jordani weerde. Siin lei Gelas oma mäntliga wett wasta ja nemä lätšiwä kuivalt läbi. Sis üteli Gelas Eliisale: „Palle, mis ma sulle peä tegemä, enne kui minno sino mant ärä wõetas.“ Eliisa üteli: „Mina palle, et sino waim kätte wõrra mino pääle tules.“ Gelas koste: „Sina olet küll suur astja pallelnu. Ent kui sa näet kui minno sino mant ärä wõetas, sis saap see sündimä.“ Kui na edesi lätšiwä, sis tulliwä tulitse hobese ja wankri ja weiwä Gelia kangen tuulen üles tawade. Kui Eliisa sedä nägi, sis hõigas temä: „Mu esä, mu esä! Zisraeli sõawankri nink temä rüütli!“ Sis wõtt temä Gelia jäläst maaha sadanu mäntli ja tulli Jordani weerde tagasi. Siin lei temä Gelia mäntliga wett wasta ja sai kuivalt läbi. Ja kui prohwetide latše tedä näijewä, sis ütliwä nemä: „Gelia waim hingäp Eliisa pääl ja anniwä tälle proheweti awwo. Ent Peeteli liina mann sõimšiwä tedä wallatu poiskese ja ütliwä: „Paljaspää, paljaspää, tule üles!“ Ja Eliisa känd hendä ümbre nink üteli: „Hädä teile!“ Sis tulliwä mõtsast kats karro ja kisiwä nelikümmend kats last katski, nii et nemä ärä kooliwä.

9. Jeesuse sündimine.

1. Ja sündi, et käss keisrist Augustusest wäljä läts, et kõik maailm pidi üles kirjotetama. Ja kõik lätšiwä hendä üles kirjotada lastma, egäüts omma liina. Sis läts ka Joosep Kalilea maalt Naatsareti liinast Juuda maale Daawida liina, mis kutsutas Betlemis, selleperäst, et ta olli Daawida soust ja peris maalt, et

ta hendä pidi üles kirjotama Maria oma kihlatu naisega. Kui nemä sääl olliva, sündü Jeesus. Maria mäht ta mähtimide sisse ja pand ta maaha seime sisse, sest näil es ole muud asend majan.

2. Säälsaman põllul olliva karjuse yöse omma karja hoitman. Ja näitse, Issanda engel sais näide mann ja Issanda arvustus paiste näide ümbrel ja nemä pelk-siwä üli mäega. Ent engel ütäl näile: „Arge peljäte! Sest näitse, ma kuuluta teile suurt rõõmu, mis kõigele rahwale peäp saama, sest teile om täamba Onistegijä sündünu, kes om Kristus Issand Daawida liinan. Ja see olgu teile tähes: Teie saate löüdmä latse mähtimide mähitü nink seime sisse pantu olewad. Ja äkitselt olli engligna taimalik sõawäe hulk, nee kitiwä Jumalat ja ütliwä: „Au olgu Jumalale korgen ja rahu maa pääl, inemisiist hää meel!“

3. Kui engli näide mant olliwa ärä lännü taiwade, ütliwä karjuse üts tõise wasta: „Et läti nüüd Betlemmi ja kaegem sedä asja, mis om sündünü, mis Jssand meile om teedä andnu!“ Ja nemä lätsiwä rutuga ja löüsemä Maria ja Zoosepi ja latsekese seimen magawat. Ent kui nemä olliwa sedä nännü, laotiwa nemä sedä lajale, mis näile sest latsekesest olli kõneldu. Kõik, kes sedä kuuliwä, panniwä sedä immes. Ent Maria pidi kõik neid sõnno meelen ja mõtel näide pääle oman südämen.

10. Targa Hommongumaalt.

1. Kui Jeesus olli sündünü Betlemin Juuda maal kuningaga Heroodesse ajal, näitse sis tulliwä targa Hommongumaalt Jeruusalemmi ja ütliwä: „Kos om see sündinü Juuda rahwa kuningas? Sest meie oleme temä tähte nännü Hommongumaal ja oleme tulnu tedä kumardama.“ Ent kui kuningas sedä kuuld, heiti temä wäega ärä ja kõik Jeruusalemi liin temäga. Heroodes kogos sis kõrge preestri ja kirjatundja kocko ja küsse näide käest: „Ütelge, kos peäp Kristus sündümä?“ Nemä kostiwa: „Betlemin Juuda maal, sest niida om prohwet Miika ette kuulutanu!“ Sis kuts Heroodes targa ja nõuse näilt usinaste sedä aiga, mill täht olli paißtnu. Ja ta üteli: „Minge nüüd Betlemmi ja kullege hoolega latsekese perrä ja kui teie tedä lömwäte, sis kuulutage mulle, et ka mina tule tedä kumardama.“

2. Kui targa kuningat olliwa kuulnu, lätsiwä nemä ärä. Ja kae, täht, mis nemä Hommongumaal olliwa nännü, käwe näide een, kunni ta saiße jäääl ülewän, kos

latsekene olli. Ent kui nemä tähte näiwä, saiwa nemä üliwäega röömsas. Ja kui nemä sinnä kotta saiwa, löüfewä nemä latsekese Maria temä emäga ja heidiwä maaha ja kumardiwa tedä. Sis wötiwa nemä oma waranduse wallale ja kingewä tälle: Kulda, wiirofit ja mirri. Ja et Jummal näid unen käst, et nemä mitte es peä Heroodesse mano tagasi minemä, lätsiwä nemä töist teed tagasi omale maale.

II. Katetöistkümnne aastane Jeesus templin.

1. Latsekene Jeesus kaswi ja sai kanges waimust, täüs tarkust ja Jumala arm olli temä pääl. Temä wanemba känewä egä ajastaja Jeruusalemin paasjapühis. Kui Jeesus katetöistkümnne aastases olli saanu, sis wötiwa

wanemba temä üten Jeruusalemmi. Kui pühä möödä olliwä ja nemä jälle kodo lätsiwä, sis jäi Zeesus Jeruusalemmi, ent temä wanemba es tiia sedä mitte. Nemä mõtliwa tedä teekäüjide feltsin olewat, kämewä üte päiwä tee ärä ja otsewa teda sugulaste ja tutwide mant. Ent kui nemä tedä es lömwä, lätsiwä nemä tagasi Jeruusalemmi ja otsewa tedä jäält.

2. Kolme päiwä peräst löüfewä na temä pühän koan istwat kess opetajide seän, näid kuulwat ja näilt küsüwät. Ent kõik kes tedä kuuliwa panniwä temä mõdistust immes. Kui Zoosep ja Maria tedä näijewä, üteli emä temä wasta: „Poig, misperäst ja meile niida olet tennü? Näitse sino esä ja mina oleme sinno waiwaga otsnu.“ Zeesus koste: „Mis see om, et teie minno olete otsnu.“ Kas teie ei tiia, et mina see sisen peä olema, mis mino Esä perält om?“ Ent nemä es mõista mitte sedä sõnna. Zeesus läts sis wanembidega Naatsaretti tagasi ja kuulb näide sõnna.

12. Zeesuse teo.

1. Kui Zeesus kolmkümmend ajastaiga wanas olli saanu, sis läts ta Jordani jõeale Ristjä Johannese mano, et tedä pidi ristitämä. Ent kui Zeesus ristitü olli, näitse, sis tetti taiwas temä üle wallale ja Johannes nägi Jumala Waimu kui tuwikest taiwast maaha tulewat ja Zeesuse pääle jääwat. Ja hääl üteli taiwast: „Seesinäne om mino armas poig, kellest mull hää meel om!“

2. Perän sedä walits Zeesus hendäle katstõisikümmend meest, kes alati temä mann olliwä. Neid meehi nimitedi jüngris. Nee jüngrid olliwä alati mann, kui Zeesus ju-

tust üteli, eht rahwast opeti, eht imeteka tegi. Jeesuse edimäne jutus olli: „Parandage meelt, sest taiwariit om lähüde tulnu!“ Rõige tähtsäm b om Jeesuse mäe jutus. Siin üteli ta: „Endsa omma nee, kes puhta söämest, sest nemä peäwä Jumalat nägemä.“ Sagedaste kõnel temä mõistukõnnide läbi ja selet taiwariigi asjo. Üte-kõrra jutust Jeesus järgmätse lou: Üts rikas mees olli, see ehit hendä purpuri ja kalli linatse rõiwaga ja elli egapäiw rõõmsaste ja toredaste. Ent üts waene olli, Saatsarus nimi, see olli maan temä wäräjä een, täüs paijit. Täll es ole midägi sümwä ja ta püüse omma kõttu täütä leiwä raasakesist, mis rikka lawwa päält maaha sattewa. Ent peni tulliwä ja lakiwä temä paijit. Kui waene kooli, jis tulliwä engli ja kanniwä ta Abrahami üskä. Rikas mees kooli ka ja mateti maaha. Ja kui ta pörgun suuren walun olli ja oma filmä üles tõste, jis nägi ta Abrahammi kawwest ja Saatsarust temä üsän. Ja ta hõigas ja üteli. „Esä Abraham, heidä armu mu pääle ja lähätä Saatsarus, et ta oma sõrme otša wette kastasi ja mino keelt jahutasi, sest minno waiwatas wäega sen tulekiren!“ Ent Abraham koste: „Boig, mõtle selle pääle, et sa oma hää oman elon olet kätte saanu, niisamate Saatsarus kurja; end nüüd rõõmustedas tedä siin ja sinno waiwatas. Ja päälegi om meie ja teie wahese suur wahese kinnitetü, et nee, kes siist tahtwa teie mano alla minnä, ei wõi mitte, ei ka nee, kes sääl omma, ei saa säält siia meie mano tulla.“ Sis üteli rikas mees: „Ma palle sinno sis, esä, et sa Saatsaruse lähätät mino esä maija, sest mull om wiis weljä, et ta näile tunistasi, et nemägi es saasse siia walu paika.“ Abraham koste: „Näil omma Mooses ja prohwet, kuulugu nemä neid!“ Ent rikas mees üteli:

„Ei mitte, esä Abraham, enge kui teäki koolnuist näide
mano läässi, jis saassi nemä meelt parandama.“ Ent
Abraham koste: „Kui nemä Moosest ja prohmetit ei
kuule, jis ei saa nemä ka uskma, kui teäki koolnuist
üles tõsesji!“

3. Üts kuninga mees olli Kapernaumi liinan, selle
poig olli haige. Esä läts Jeesuse mano ja pallel: „Is-
sand tule alla, enne kui mu pojake koolep!“ Jeesus üteli:
„Mine, sino poig eläp!“ Kuninga mees uskse Jeesuse
sõnna ja läts ja nätsse, temä poig olli sellsamal tunnil
terwes saanu.

4. Tõine kõrd läts Jeesus Naini liina. Ent kui
ta liina wäräjä lähedäle sai, nätsse jis kanneti kooljat
wäljä ja see olli läsä naise ainus poig. Paljo rahwast
käwe koolja kirstu takan. Kui Jeesus nägi, et läst

wäega ifke, sis olli täll halle meel temä peräst ja ta üteli: „Ärä ifke mitte!“ Ja kui Jeesus mano sai, putte ta kirstu ja üteli: „Pois, ma üteli sulle, tõse üles!“ Ja koolja tõssi istma ja nakas kõnelema.

5. Ütel õdangul üteli Jeesus jüngeride wasta: „Läki tõisele poole järwe!“ Ent kui nemä keset järwe olliwä, tõssi kange torm ja aiije lainit laiwa, nii et nemä üleüldse likes saiwa. Ent Jeesus magas. Jüngri ärätüwa temä üles ja ütliwä: „Jõsand awita meid, meie lääme huffa!“ Jeesus üteli: „Misperäst olete teie pelgliku, teie wäikoustja? Ja sis tõssi Jeesus üles ja ähwärd tuult ja merd, sis jäi kõik kogoni waikses. Ent inemise imeteliwä ja ütliwä: „Kes om temä, et ka tuul ja meri temä sõnna kuulwa?“

13. Jeesus ja latsekese.

1. Ütel päiwäl küsüwä jüngri Jeesuse käest: „Kes om küll kõige suuremb taiwariigin?“ Jeesus kutsi üte latsekese hendä mano ja pand ta saisma näide keskele ja üteli: „Tõtelikult mina üteli teile, kui teie ei käänä ümbre ja ei saa kui latsekese, sis ei saa teie mitte taiwariiki. Kes esi hendä alandap nii kui see latsekene, see om suuremb taiwariigin.“

2. Tõine kõrd tõiwa emä omme latsekesi Jeesuse mano, et temä näid putus. Ent jüngri tõreliwa näid, kes näid kanniwa. Kui Jeesus sedä nägi, sis sai temä meel haiges ja temä üteli näide wasta: „Laske latsekesil mino mano tulla ja ärä keelge näid mitte, jesi niisu-

guste perält om Jumala riik!“ Ja temä wött latse üskä, pand oma käe näide pääle ja õnist näid.

14. Jeesuse kannatamine, surm ja ülestõsemine.

1. Kolm ajastaiga olli Jeesus Jisraeli rahwale Jumala armu kuulutanu ja olli egä päiw näile ütlemätä paljo hääd tennü. Pimedide filmä olli ta üles awanu; kõrwetu kuulma ja keeletu kõnelema pandnu; pidäli-tõbitse olli ta puhtas ja surma pääle haige terwes tennü ja kooljitti üles ärätänü. Sedä kõik olli Jeesus tennü, et Jisrael pidi tulema ja tunistama: Sina olet Kris-tus, elävä Jumala poig, meie Õnistegijä! Ent Jis-

rael es tunnista sedä mitte, enge rahwa ülembä lätsiwä kofko kõrgepreestri Raiwa maija ja peiwä hendä keskäl nõrwõ, kuis nemä Jeesuse kawalusega pidiwä kinni wõtma ja ärä tapma. Ent nemä es tiia mitte, kost na tedä pidiwä kätte saama. Sis läts üts Jeesuse jünger, Juudas Iskariot nimi, kõrge preestride mano ja ütäl: „Mis teie lupate mulle anda, kui ma Jeesuse teie kätte ärä anna?“ Nemä pakiwa temale kolmkümmend hõpetükki.

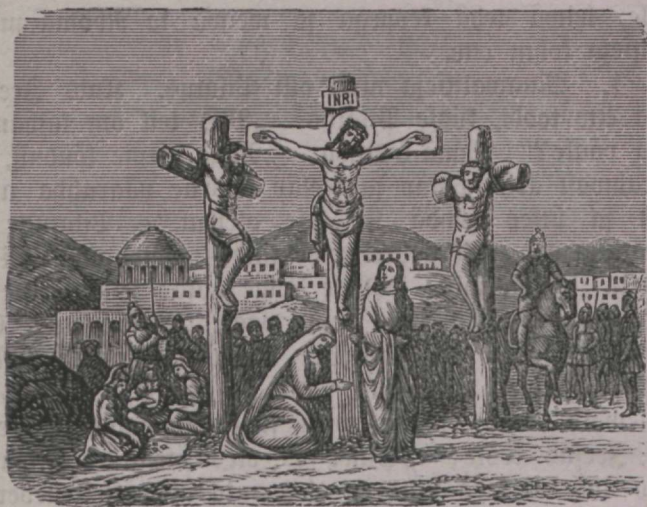
2. Suure neljapäiwä õdangul olli Jeesus Ketsemani aian palwet pidämän. Kui ta omme jüngridega aiaast wäljä aste, tulli Juudas ja temäga sõamehe ja kõrge preestride sulase lühtride, lampe, mõõko ja nuijega. Ent Juudas olli sõamehile ütelnü: „Kellele ma suud anna, see wõtke kinni!“ Ja warsti läts ta Jeesuse mano, teret tedä ja ütäl: „Tere rabi!“ ja and temäle suud. Küll oles Jeesus wõinu üte ainu sõnaga kõi kinniwõtja ärä surmata ehk enämb kui katstõistkümmend legioni englit hendäle appi kutsu, ent temä es tee sedä mitte, sest Jeesus pidi kannatama ja koolma, et meie wõisji põrgu walust päästä ja õndsas saada. Selleperäst last Jeesus hendä kinni wõtta, kõiuta ja suure kohtu ette wiä.

3. Suur kohus otse wõlstunistust puhta ja pühä Jeesuse wasta, et tedä saassi surma saata. Ent ehk küll paljo wõlstunistusmeehi ette tulliwä, es lömwä nemä midägi. Sis ütäl kõrgepreestre Jeesuse wasta: „Mina wannuta sinno eläwä Jumala mann, et sa mulle ütlet, kas olet sina Kristus Jumala poig?“ Jeesus koste: „Jah ole!“ Sis kist kõrgepreestre oma röiwa katski ja ütäl: „Temä om Jumalat teotanu! Mis meil enämb tunistusmeehi tarbis om? Mis teie arwate? Ja suur kohus koste ütesti suust: „Temä om surma wäärt!“ Sis jülksiwä kohtu sulase Jeesuse filmi, leiwä temä kõrwa

pääle, leiwä tedä keppega ja weiwä ta Rooma maawalitseja kohtu ette.

4. Maawalitseja nimi olli Pilatus. Kuis Jeesus temä ette toodi, küsse Pilatus: „Mis teil om kaibamist temä pääle?“ Nemä kostiva: „Meie oleme löüdnü, et ta rahwast ärä käänäp ja keeläp keisrile päärahha andmast ja ütlep hendä Kristuse olewat.“ Pilatus sai warsti arwo, et kõrgepreestride kaibus wöls olli, siski es lasse ta Jeesust mitte wallale, enge nakas temält ütte ja töist perrä nõudma, mis temä pääle olli kaiwatu. Ent Jeesus es kosta tälle sõnnagi. Sis üteli Pilatus: „Misperäst ja minole ei kosta? Kas ja ei tiia, et mull om meelewald sinno risti puurwa ja sinno wallale laste?“ Ent Jeesus koste: „Sinol es oles üttegi meelewalda mino üle, kui sedä sulle es oles antu ülewäst, jelleperäst om neil suuremb jüüd, kes minno sino kätte oma ärä andnu!“ Peräst küsse Pilatus: „Kas ja olet Juuda rahwa kuningas? Jeesus koste: „Mino kuningriik ei ole mitte sestsinästest maailmast; egäüts, kes tôte sijest om, kuulep minno häält.“ Sis üteli Pilatus: „Mis om tôte?“ Ja ta läts wäljä ja üteli Juuda rahwa wasta: „Mina ei löwwä temäst üttegi jüüdü!“ Ent Juuda rahwas tänit suure häälelega: „Poo temä risti! poo temä risti! Pilatus laste sis Jeesust piitskoga pessä, tälle purpuri mantli sälgä ja orjawiitsa krooni päähä panda ja wiimate mõist ta, ehk ta küll üttegi jüüdü temäst es löwwä, Jeesuse ristisurma.

5. Suure reedi hommongul panniwä sõamehe risti Jeesuse sälgä ja weiwä ta Kolgata mäele. Sääl leiwä nemä ta risti külge, ja temäga kats kurjategijät üte hääle, töise kurale poole. Ja Jeesus üteli: „Ejä anna näile andis, sest nemä ei tiia mitte, mis nemä te-

gewä!“ Kuus tundi rippu Jeesus hirmsa walu sisen risti külén. Sis tänit ta suure häälega: „Ejä, jino kätte anna ma oma waimu!“ Ja kui ta sedä olli ütelnü, heit ta henge. Sellsamal filmäpilgul lahes eenpoodaw tekk, mis templin kõige pühämbä paiga een olli, kates lahki. Ja maa wärisi ja pae lahkiwa ja hawwa awasiwa hendä üles ja paljo pühhi ihha tõsiwa üles perän temä ülestõsemist. Ent päälit kes risti all sais, hõigas: Tõteste, temä om Jumala poig olnu!“ Sellesama päiwä õdangul wõeti Jeesuse iho risti päält maaha, wõieti kallide roohtega ja panti, kalli linatse röiwa sisse mähitü, wastfede hauda, mis rikas raeesänd Joosep Arimaatia liinast hendä jaos olli lastnu pae sisse rako. Hawwa suu ette weeretädi suur kiwi. Selle kiwi pand Pilatus pitseriga kinni ja pand hoitja hawwa mano walwma.

6. Kolmandal päiwäl warra hommongu sündü

fuur maavärisemine. Seft Issanda engel tulli taiwast maaha, läts Jeesuse hawwa mano ja weerät kiwi usse eest ärä ja iste sinnä pääle. Temä nägo olli ötfekui wälk ja temä röiwa walge kui lumi. Hoitja wärisiwä hirmu peräst ja es wõi mitte keeldä, et Jeesus eläwält hawwast wäljä aste: Jummal olli oma poja koolnuift üles ärätänü. Jeesus, meie Õnistegijä, eläp!

7. Sellesama päiwä ödangul olliwä jüngri ütens-
koon ja usse lukun. Sis tulli Jeesus, saise keset näide seän ja üteli: „Rahu olgu teiega!“ Ent jüngri pelksiwä wäega. Sis üteli Jeesus: „Et kaege mu käsji ja jalgo, et mina seesama ole. Putke minno ja kaege, seft waimul ei ole lihha ei ka luid, niida kui teie näete mull oleswat.“ Kui Jeesus jedä olli ütelnü, näüte ta näile omme käsji ja jalgo. Sis saiwa jüngri röömsas, et na Issandat näijewä. Ent Jeesus üteli: „Rahu olgu teiega! Niida kui esä minno om lähätanu, niida lähätä mina teid ka.“ Kui ta jedä olli ütelnü, puhk temä näide pääle ja üteli: „Wötke Pühhä Waimu! Kellele teie patu andis annate, näile omma nemä andis antu, kellele teie patu finnitata, näile omma nemä finniteti.“

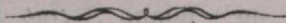
8. Jeesus jäi perän omma ülestõsemist weel nelikümmend päiwä maa pääle. Mitu kõrda käwe ta omme jüngride mann ja kõnel näidega taiwariigi asjost. Ütskörd olliwä nemä enämb kui wiisfada meest koon, kui Jeesus näide mano tulli. Ent wiimate, see olli taiwaminemise päiwäl, kuts Jeesus oma jüngri Olimäele. Sääli üteli Jeesus: Minole om antu kõik meelewald taiwan ja maa pääl. Selleperäst minge ja teke jüngris kõik pagana näid risten Esä ja Poja Pühä Waimu nime sisse. Ja opetage näid pidämä kõik, mis mina teil ole käsknü. Kes usup nink ristitäs, see saap öndjas, ent kes

ei usu, see saap ärä sunnitus. Ja nätse, mina ole teie mann egä päiw maailma otsani.“ Kui Zeesus nee sõna olli kõnelnu, tõst ta oma käe üles ja õnist omme jüngrit. Ja kui ta näid õnist, tõsteti temä näide näten üles ja pilw wõtt ta üles näide filmi eest ärä. Zeesus, meie Õnistegijä wõeti üles taiwahe, sääl istup ta Jumala hääl käel auujärge pääl ja walitsep kui kuningas üle taiwa ja maa igäwäste. Kui jüngri ütši filmi taiwa poole kaijewa, saisiwa kõrraga kats meest walgin rõiwin näide mann ja ütliwä: „Kälilea maa mehe, mis teie saifate ja kaete taiwahe?“ See Zeesus, kes teilt om üles wõetu taiwahe, saap jälle tulema, wiimfel päiwäl, fellsamal kombel, kui teie tedä olete nännü taiwahe minewät!“

9. Kümme päiwä perän taiwaminemist, suwiste pühi edimätsel päiwäl, olliva jüngri Jeruusalemin ütäl meel koon. Sis jündü äkitselt kohisemine taiwast, õtse-

kui kange tuul oles puhknu, ja täüt kõik maija, kos nemä istewa. Ja näist nätti kui lahotuid tule keeli, ja see sais egäüte pääl näide seäst. Ja nemä saiwa kõik täüs Pühhä Waimu ja naksiwa kõnelema tõisi keeli, niida kui Waim näile and kõnelda. Kui see hääl sündü, siis tulli rahwa hulk kokko ja apostel Peetrus pidi Pühä Waimu wäen jutust ja üteli: „Käändke patust ja laste hendit Jeesuse Kristuse nime pääle risti patu andisandmises, siis saate ka teie saama Pühä Waimu annet.“ Sis saiwa kolmtuhhat henge usklikus ja näid ristiti Jeesuse Kristuse nime pääle. Ent Isand pand egä päiw selle oma kogoduse mano näid, kedä ärä pästeti õndsas saamises see läbi, et nemä Jeesuse Kristuse sisse uskewa ja näid temä nime pääle ristiti. Niida om ristikogodus ajotedu.

Keriko laulu.

1.

Omäl wiifil.

1. „Ma tule taiwast ülewäl, Häid sõnomit too teile säält.“ Nii mõtt see engel kuuluta' Säält karjusile rõõmuga.

2. Üts lats om täambä jündinü, Teil' neitsišt, kes om walitu, Üts kaunis illos latfeken' Taht olla teie rõõm nink õnn.“

3. See om me' Isjand Jeesus Krist, Kes tahap päästä hädälist, Nink saap kui Õnistegijä Teid patust puhtas tegemä.“

4. „Ta toop teil' kõigil' õnistust, Mis Esä walmist ennemust, Et teie saassi meiega. Säält taiwan ikes elämä.“

5. „Sis mõistke nüüd, see om see täht: Halw ruhi, mähtme, hain nink leht; Säält pantu om see latfeken', Kes peäp ilma ülewän.“

6. Sest peäp rõõmus olema, Kõik rahwas nink iks mõtlema Mis kalli ande Esä säält Om Pojan andnu meile tääl.“

7. „Silm kae, pane tähele: Kes seimen makap niidade? Kes om see illos latsekene? See om see armas Jeesuken’.“

8. Oh ole terve tulemast, Sa Poig, kes tulet Jumalast, Sa rühit hädän abis mull’, Kes jõuwap kitta sinno küll?

9. Oh kõige asja tegijä, Kuis wõtit ja hend’ alanda. Sa makat kuima haina pääl, Mis härg nink eesel seiwä jääl.

10. Hääl meelel teijet jedä ja, Meil’ tõtelikult tunista’, Et ilma hää nink rikkuski Su een ei massa midägi.

11. Oh mino armas Jeesuken’, Sull olgu pehme woodeken’ Mu söämen, jääl hengädä, Et sinno ma ei uneta.

12. Nüüd kitta minä Jeesukest Nink laula rõõmsast söämeest: Halleluja, halleluja! Oh, laulke kõik siin minoga.

13. Nu Jumalale igäwäst’, Kes meil’ and omma Pojakest, Sest laulwa pühä engli jääl. Nink sõudwa wastset aiga tääl.

2.

Wiijil: Nüüd koolutehhä matame.

1. Me’ tennäme su, Jeesus Krist, Et jina koolit meie eest, Nink massit meie patu süüd’, Et patust wallal’ saame nüüd.

2. Me' palleme: o Issand tee Su hawwo läbi
wallale Meid igäwätseft surmast ka, Nink elo sisse
awita.

3. Oh hoiä, Issand omaft wäest. Meid kõige
kurja teo eest, Meil' anna ristin kannatust Nink surma
tunnil rõõmustust.

4. Oh tee meid kindmäs lootusen, Nink kinnitä
meid nõrkusen; Seeni kui läbi risti-tee Su mano
taiwa lähäme.

3.

Omäl wiifil.

Mu henge sisse tule, O looja Pühä Waim, Sest
sinota ma ole Iks wäega külm ja tuim. Kui sündü
ilmale, Sis sünnitit mu jälle, Nink saadit waimu ello
Mu hengel heldeste.

4.

Omäl wiifil.

Nüüd olgu ifes igäwäst' Mu, kittus Jumalale,
Et temä suureft heldüseft. Meid awitanu jälle. Nüüd
om hää meel meist Jumalal, Suur rahu põlw om
taiwa all; Kõik wain om otja saanu.

2. Su, Esä, meie kitäme, Nink palleme sult api,
Kes peät üles targaste Kõik oma sõna läbi. Su wägi
om ilmoftata, Mis tahat, peäp sündümä; Nätš', see
om kaunis Issand.

3. O Jeesus Snistegijä, Kes Eäst tulet süü.
Meid tahit sina lepita', Nink waigista kõik riida. Ma
palle kõigest jõamest Su kallist waka moonakest: Oh
anna meile armu!

4. O Pühä Waim, Sa abimees Sa rõõmuandja
taiwast; Oh hoia põrgu hawwa cest Meid, kedä Jee-
sus temäst Päst oma mõro surmaga; Seeperäst saiap
ütsindä, See pääl kõik meie lootus.

5.

Omäl wiifil.

1. Oh wõtkem Jumalat Suust, südämeest nüüd
fittä, Kes suuri asjo teep. Ja arwu tälle näütä';
Kes emä ihost jo Meil' tennü paljo hääd, Parhilla
hoitwa weel Meid temä armukäe.

2. See armas Jummal nüüd Ka wõtku muret
kanda Meil' rõõmsit jõämit Ja kallist rahhu
anda; Ta pidägu meid ka Siin üles armsaste, Ja
wõtku hädäst tääl Meid pästa heldeste.

3. Au olgu Eäle, Me' suurel' Jumalale, Ja
temä Pojale, Me' arwu kuningale, Nink Pühäl'
Waimul' ka, Kolmainul' algusest, Kes olli, nüüdki
om Nink jääp ka igäwäst'.

6.

Dmal wiisil.

1. Kes Jumalal nii lasep tetä, Kui esi tunnep ülewän, Ei Jummal sedä maaha jätä, Eht temäl küll om hädä käen. Sis fina usku tunistat, Kui usut hädän Jumalat.

2. Mis meil sest suurest murrest abi? Mis kaswo annap kurwastus? Sa läät küll wanas murre läbi, Ei löpe sino wiletsüs. Kui fina liialt muretat, Sis enämb waiwa kaswatat.

3. Kõik olgu nii kui Jummal tahab, Kes kõige asja tegijä. Kuis temä sino oša jagab, Nii peät rahul olema. Küll Jummal tiiäp selgede, Mis tarbis lähäp kessel'gi.

7.

Dmal wiisil.

1. Oh Jeesus anna rohkest käest Meil' omma Waimu ülewäst, Kes tõtehe meid juhatap, Nink Etsä tundma opetap.

2. Mu meelt ja tahas walgusta' Nink jõänd niida walmista', Et meie usk saas kinnitust, Nink sino sõna mõistetüs.

3. Sis taha mina sõämeest Su, Etsä, Poiga igawäst', Ka Pühhä Waimu tenätä Nink sino kittust kuuluta'.

8.

Wiisil: Nüüd heng'wä inemise.

1. Su elokäük, o Jeesus! See opetagu minno,
Kuis sünnüs olla siin, Nink kuis mull sünnüs tetä, Et
ma saas ütškörd nätä Su palet taiman ülewän.

2. Nii pühä, puhta, selge Kõik mino mõtte olgu,
Kui sinol ollima; Et kurjust ma ei kanna, Kõik patu
himo wäärä, Kes minno pettä püüwäwä.

9.

Wiisil: Meil' omma sõnna kinnitä.

1. Sa, Jeesus Krist, meid awita, Sa ellit latse
põlwen ka, Sa ollit waga latsekene', Es elä patt su
sõamen.

2. Nüüd latse sinno pallewa: Oh anna meile
armuga, Et me' su käskü täudäme. So jälin, Jeesus,
kõnnime.

3. Meil' anna Waimu ülewäst, Et opime iks
uusinast', Et õiget põhja löwäme, Su lepingot iks
hoiame.

10.

Omäl wiisil.

Mu Jeesus kedä Seerawiimi Iks orjawa su järje
een, Nink omma palet katwa kinni Su pühhä käskü

taliten! Kuis wõiva lihaliku filmä Su armu palet
kaeda? Na omma patust pimedä, Nink muido wal-
gusest jo ilma.

11.

Omäl wiisil.

1. Ma laula juust nink söämeest Sull' Issand
mino rõõm, Nink kitä sinno kõige eest, Mis sinolt
tettü om.

2. Ma tiiä, et sa armu-kain Nink läte igäwäst',
Kost meie pääle egäpäiw Keep õndsus ülewäst.

3. Mis oleme, mis om meil küll Siin ilman
eäle, Mis sino käest, o Esä, meil' Ei anda ütfindä?

4. Kes tegi juure ehtega See tairwa laotust?
Kes kastap wee nink wihmaga, Siin meie põllukest?

5. Kes külmäl talwel peesitap? Kes kaidsap
tule eest? Kes wiljaga meid õnistap Iks omast roh-
kest käest?

6. Kes iho termüst annap meil'? Kes rahhu
soetap? Nink peäp üles meie maal? Kes meil kõit
fedä teep?

7. See tulep Issand Sino käest; Sa teet kõit
ütfindä; Sa hoolitset iks meie eest, Meil laset
hengädä.

8. Sa peät meid iks ülewän, Sest full om
Esä hool; Sa kaidsat meid, kui hädä käen, Sa saijat
meie pool.

12.

Omäl wiisil.

1. Me' Jummal om üts finni liin Nink müür
mis tett me' ette; See pästap hädäst ärä siin, Mis
tulep meie kätte. See wana kurat tääl, Küll mäsfap
wäega weel, Suur wägi, kawalus Om temä walmis-
tus. Ei ole maan ta saarnast.

2. Ei ole jõud meil omaft käest, See kaop pea
ärä. Küll see mees taplep meie eest. Kes meid ei
jätä perrä. Kui küsit: kes see om? Jeesus Krist meie
rööm, Me' Isjand Zeebaot: Ei meil tõist Jumalat.
Kõik wõimus jääp küll tälle.

3. Kui oles ilm täüs kuratit, Kes meid kõik
tahas neeldä: Ei pelgä meie siski mitt'; Küll Jum-
mal wõip näid-keeldä. Ehk ilma-würst siin maan Küll
hirmsast' mäsfap ka; Ei tee meil' midägi, Sest sun-
nitü om see. Üts sõna lööp ta maaha.

4. See sõna om neil jättä tääl, Nink tenno ei
saa näile. See meie mann om ilma pääl, Kes abi
annap meile. Ehk wõtwa nemä meist Hääd, ello, last
nink naist: Las' minnä ärä käest! Önn' näil. ei ole
sest; Meil' saap weel taiwas jäämä.

13.

Omäl wiisil.

1. Mu südä walwa jälle Nink anna tenno selle,
Kes sulle õnne toonu, Kõik asja häste loonu.

2. Kui mina pimmen olli, Sis kurat pääle tulli,
Taht minno ärä neeldä, Ent Jummal see wött keeldä.

3. Mu töö las' kõrda minnä, Nink õnista kõik
sina, Ma anna sino kätte, Kõik mis ma wõta ette.

4. Su õndsus jäägu mulle, Mu süda hoones
sulle, Su sõna minno täütü, Nink taima teed mull'
näüt'ku.

14.

Omäl wiisil.

1. Nüüd heng'wä inemese, Mõts, tõpra, linnu-
fese, Kõik ilm lätt magama; Oh tõse meel nink mõte
Nüüd üles looja ette, Kes nakkap hengüft jagama.

2. Kos om see päiw nüüd jäänü? See om jo alla
lännü, Dö asemele saap. Sis mingü, sest mu walgus
Om mino sisen Zeesus, Kes sõänd häste walgustap.

3. Mu filmä rasses läawä, Parhilla finni jääwä
Kos jääp heng, ihoga? Näid omma hoolde wõta, Mu
maaha ärä jätä, Ent hoia, Ejä armuga.

4. Su siivo ala wõta, Oh Zeesus, häste kata
Mu, omma latsekest. Kui kurat mu taht neeldä, Sis
lase englil keeldä Nink hoita kõige kahjo eest.

Piibli wärsi.

1. Sest niida om Jummal sedä ilma armastanu, et temä omma ainusündinü Poja om andnu, et kõik, keä temä sisse uskwa, hukka ei saa, enge igäwäst ello saawa. Joh. 3, 16.

2. Öndsä omma nee, kes Jumala sönna kuulwa ja sedä hoitwa. Luuk. 11, 28.

3. Höika minno appi hädä ajal, sis taha mina sinno ära pästä nink sa peät minno kitmä. Taaw. l. 50, 15.

4. Kuulge omma opetajit nink olge näile sõnawõtliku; sest nemä walwa teie henge eest, niida kui nee, keä arwo peävä andma, et nemä sedä rõõmuga teessi nink ei mitte puhaten; sest see ei ole teile mitte hää. Hebr. 13, 17.

5. Sedä filmä, mis esjä wilitelep nink ei taha emä sönna kuulda, peävä kaarna jõe weeren wäljä tsafama ning kotka poja ärä söömä. Öp. sön. 30, 17.

6. Öndsä omma nee keä söämest puhta omma; sest nemä saawa Jumalat nägemä. Matt. 5, 8.

7. Loo mino sisse, Jummal, puhas süda. Laaw. l. 51, 12.

8. Kes ei taha tööd tetä, see ei peä ka mitte söömä. 2. Tess. 3, 10.

9. Hoia omma keelt kurja eest, ning omme huuli pettüst kõnelemast. Laaw. l. 34, 14.

10. Sest teie olete kõik Jumala latse usu läbi Kristuse Jeesuse sisen. Raal. 3, 26.

11. Raege linnukeste pääle taiwa all: nemä ei külwä mitte, ei põima ka mitte, nemä ei koka ka mitte aito sisse, ning taiwane Esä toidap näid. Kas teie palju paremba ei ole kui nemä? Matt. 6, 26.

Laawida laul 23.

1. Jehoowa om mu karjus, ei ole mull puudust.

2. Noore haina maa pääle asotap temä minno, ning juhataw minno tasatse wee mano.

3. Temä jahutap mu henge, saadap minno õiguse tee pääle, oma nime peräst.

4. Ehk ma küll käü pimedan oron, ei ma pelgä õnnetust, sest et sina olet minoga; sino kepp ja tugi rõõmustawa minno.

5. Sina walmistat mino een lauda, mu wainlaste näten; sina wõiat mu pääd õliga, mu karikas om üli täüs.

6. Önn ja arm saawa minno saatma kõigil mu elo päiwil ning maa jää Jehoowa maija egäl ajal.

Taamida laul 103.

1. Kitä Jehoowat, mu heng, nink kõik, mis mino
sifen om, temä pühhä nimme!

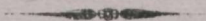
2. Kitä Jehoowat mu heng, nink ärä uneta mitte,
mis temä sulle hääd om tennü!

3. Temä annap kõik su ülekohtu andis, nink pa-
randap ärä kõik su wea!

4. Temä lunastap su elo hukatusest, ehitäp sinno
heldüse ja halestuse krooniga.

5. Temä täüdäp häägä su eä, et sa jälle noo-
res saat kui kottas.

6. Halestaja ja armuline om Jehoowa, pitämee-
leline ja rikas heldüsest.

Tähenduse,

fui sagedaste kodo-lats opetaja ja koolmeistre een
om näütämisel künü.

Tähenduse,

kui sagedaste kodo-lats opetaja ja koolmeistre een
om näütämisel käünü.

Tähendüse,

fui sagedaste kodo-lats opetaja ja koolmeistre een
om näütämisel käünü.

Синд 20 фоп.